

Byens Ungdomsprofil

– *en undersøgelse af Fredericias unge 2009*

Oversigtsrapport

Rikke Brown
Niels-Henrik M. Hansen
Pia Olsen

Center for Ungdomsforskning 2009

Forord

Det er med stor fornøjelse, at Center for Ungdomsforskning kan præsentere denne korte oversigtsrapport, som beskriver, hvorledes unge i Fredericia Kommune oplever at have det. Rapporten beskriver de unges liv på en række områder med særlig fokus på de unges oplevelse af deres trivsel, relationer til omgivelserne og deres sundhed.

Ungdomsprofilen i Fredericia er den fjerde ungdomsprofil, som Center for Ungdomsforskning (CeFU) har gennemført. CeFU har tidligere lavet ungdomsprofiler for Holbæk, Gentofte og Frederiksberg kommuner. Disse ungdomsprofiler kan frit hentes på centrets hjemmeside: www.cefu.dk.

Denne udgave er en kort oversigtsrapport, som samler de væsentligste resultater fra den samlede ungdomsprofil af Fredericias unge. For den fulde ungdomsprofil henvises der til den samlede rapport.

Ungdomsprofilen havde ikke været mulig uden et godt og inspirerende samarbejde med medarbejdere i Fredericia Kommune. Der skal også lyde en dybtfølt tak til alle de unge i Fredericia, der har brugt tid på at besvare spørgeskemaet og deltage i undersøgelsens forskellige interviews.

Rapporten er udarbejdet i et samarbejde mellem Pia Olsen, Rikke Brown og Niels-Henrik M. Hansen fra CeFU. Niels-Henrik M. Hansen har dog haft hovedansvaret. Pia Olsen og Rikke Brown har skrevet kapitel 4. Rikke Brown og Niels-Henrik M. Hansen har skrevet kapitel 3.

God læselyst.

Niels-Henrik M. Hansen

Forskningsmedarbejder, Center for Ungdomsforskning

Emdrup, august 2009

Center for Ungdomsforskning er et forskningscenter på Institut for Pædagogik på Danmarks Pædagogiske Universitetsskole, Aarhus Universitet. Vi påtager os mange slags opgaver og modtager gerne henvendelser fra alle, der interesserer sig for ungdomsforskning. Hvis det passer ind i vores profil, kan vi igangsætte både smalle målrettede undersøgelser og større undersøgelser af almen interesse. For yderligere oplysninger om Center for Ungdomsforskning, se www.cefu.dk

Indhold

Forord.....	2
Kapitel 1: Indledning.....	4
Baggrund for undersøgelsen	4
Rapportens opbygning	5
Kapitel 2: Fredericia og den globaliserede ungdomskultur	6
Identitet og forventningspres	7
Fredericia som ramme for de unges liv	10
Afrunding.....	11
Kapitel 3: Undersøgelsens hovedresultater	13
Trivsel	13
De unges sundhed	14
Fritidsliv	17
Kapitel 4: Ungdomsliv i Fredericia	20
'De helt almindelige'	21
Rasmus.....	21
Gruppen som den ser ud i spørgeskemaerne og interviews	22
'Dem med mod på livet'	23
Martin	23
Gruppen som den ser ud i spørgeskemaerne og interviews	25
'De bekymrede'	26
Lisette.....	26
Gruppen som den ser ud i spørgeskemaerne og interviews	28
'De anderledes'	29
Lene.....	29
Kevin	31
Gruppen som den ser ud i spørgeskemaet og interviews	32
'De glade og nørdede'	36
Lars	36
Sofie	38
Gruppen som den ser ud i spørgeskemaerne og interviews	39
Afrunding.....	40
Litteratur	42

Kapitel 1: Indledning

Hvordan er det, at være ung i Fredericia?

Det er denne oversigtsrapports centrale spørgsmål. Det er et spørgsmål som vil blive forsøgt besvaret med udgangspunkt i, hvordan de unge i Fredericia selv besvarer dette spørgsmål. Rapporten fanger de unges egne beretninger om at være ung et bestemt sted – i dette tilfælde Fredericia – i en globaliseret ungdomskultur.

Det er en svær opgave, og der er lige så mange forskellige beretninger om at være ung i Fredericia, som der er unge i Kommunen. I denne rapport vil vi alligevel forsøge at samle trådene og give nogle overordnede perspektiver på at være ung i Fredericia.

Det billede der overordnet tegner sig igennem de unges beretninger og svar, er på mange områder positivt. Hovedparten af de unge er glade for at bo i Fredericia. Langt de fleste trives og har det godt. Nogle har problemer. Det kan være skolen, som giver problemer. Måske er der knas med forældrene eller noget helt tredje. For de fleste er det problemer, som de godt kan håndtere. Enten alene eller med hjælp fra vennerne eller voksne. Der er også en mindre gruppe af unge, der har mere alvorlige problemer. Problemer som de har svært ved selv at håndtere. Det kan være, fordi deres forældre drikker. Måske kan en af forældrene være alvorlig syg, og de oplever ikke, at der er andre de kan gå til, hvorefter de står alene med problemerne.

I rapportens datamateriale indgår der 2123 besvarelser af et spørgeskema¹, indsamlet blandt unge i alderen 13 til 21 år, på grundskoler og andre uddannelsesinstitutioner i Fredericia. Dette suppleres med interviews af 29 forskellige unge². Både spørgeskemaundersøgelsen og interviews er udført i foråret 2009, og der er tale om de unges egne beretninger om dét at være ung i Fredericia. Det er de unges egne stemmer og opfattelser, datamaterialet bygger på. Det giver et særligt perspektiv – et særligt indblik – i hvad de unge går og kæmper med, men det betyder også at andre perspektiver ikke er repræsenteret. Det er således ikke forældrenes, undervisernes eller kommunens perspektiv, denne rapport aftegner – det er udelukkende de unges eget.

Der er tre gennemgående temaer i undersøgelsen. Det første er et tema omkring livsglæde. Det andet er et tema omkring de unges sundhed i bred forstand. Endelig handler det tredje og mindre tema om de unges holdninger til demokrati og indflydelse. Disse tre temaer skal tilsammen medvirke til at give det bredest mulige indblik i de unges hverdag, tanker og holdninger til at være ung i Fredericia.

Baggrund for undersøgelsen

Ungdomsprofilen skal medvirke til at give de mange forskellige typer af unge en stemme og bidrage til udviklingen af kommunens fremtidige ungdomspolitik. Herudover skal undersøgelsen anvendes som et værktøj til refleksion i kommunens skoler, ungdomsklubber, ungdomsuddannelser mv. og blandt de unge selv.

Ungdomsprofilen er et resultat af et samarbejde mellem CeFU, DPU, Aarhus Universitet, og Fredericia Kommune. Fredericia Kommune har været hovedansvarlig for indsamlingen af

¹ Spørgeskema på 87 spørgsmål.

² De 29 interviews er gennemført som gruppeinterviews og som enkeltinterviews. Hvert interview har ca. taget to timer, og har berørt de samme temaer som spørgeskemaundersøgelsen.

undersøgelsens spørgeskemaer, der er udviklet i et samarbejde med Center for Ungdomsforskning, mens CeFU har været ansvarlig for gennemførelsen af undersøgelsens kvalitative interviews og produktionen af 'Byens Ungdomsprofil'. Der er lavet to rapporter. Den ene rapport – oversigtsrapporten – nærværende rapport beskriver de væsentligste resultater af undersøgelsen, mens den anden rapport, dokumentationsrapporten, dokumenterer og beskriver ungdomsprofilen i alle detaljer.

Rapportens opbygning

Denne rapport indeholder tre kapitler udover denne indledning. I kapitel to præsenteres en kort analyse af nogle hovedtræk ved at være ung i dag, mens kapitel tre præsenterer en række af undersøgelsens hovedresultater. Kapitel fire indeholder fem beretninger om at være unge i Fredericia.

Kapitel 2: Fredericia og den globaliserede ungdomskultur

Dette kapitel er en kort gennemgang af generelle træk ved ungdomstiden i dag. Gennemgangen skal medvirke til at aftegne nogle konturer af de overordnede arenaer, hvori de unge i Fredericia udfolder deres ungdomsliv.

Overordnet set står ungdomstiden ofte for skud. Den bliver set som et problemfelt, hvor de unge ikke formår at leve op til forskellige krav. Det kan fx være til kost, motion, uddannelsesvalg osv. Det er en tendens, der ofte kommer til udtryk i medierne. Samtidig er der en fokusering på ungdomslivet som den tid, hvor livet leves til fulde – hvor livet er fuld af muligheder. Ungdomslivet har med andre ord en masse positive forventninger indbygget.

Der er fra politisk hold en massiv interesse i at øge andelen af unge, der gennemfører en uddannelse – og helst den rigtige uddannelse, så velfærdssamfundets fortsatte eksistens kan sikres.

En central pointe er, at unge i dag er omgivet af forventninger til deres gøre og laden. Forventninger, der for nogle unge ikke er noget problem, men kan være det for andre unge. Evnen til at håndtere forventningspresset bliver det, der på mange områder adskiller de unge. Det er ligeledes det, der adskiller de forskellige typer af unge, som rapporten præsenterer i det efterfølgende kapitel.

I forhold til en diskussion af unge og ungdomstiden er det et af de helt centrale elementer, at det nutidige samfund er præget af en voldsom grad af individualisering. Den direkte følge af denne individualisering er, at den unge i dag selv må konstruere sin livsbiografi – historien om sig selv – i langt højere grad end tidligere.

Dette er imidlertid svært. Det er der flere grunde til. En væsentlig grund er, at de traditionelle holdepunkter har mistet meget af deres tidligere så sikre betydning for den unges liv. De unge er ikke længere bundet af anvisninger på, hvordan de skal leve deres liv, og hvad de bør gøre og ikke gøre. Det betyder, at livsbaner, der tidligere fremstod som ”sikre” og med tilknyttet identitet ikke længere har den samme tyngde.

Forventningspresset og usikkerheden ved at skulle skabe de unges egen fortælling om, hvem er jeg, og hvad vil jeg, er én side af fortællingen om unge i dag. En anden side er fortællingen om en ungdom, der har muligheder for at gøre mange forskellige ting – og blive mange forskellige ting, hvor det fremstår som om, at det kun er den enkelte unges egen forestillingsevne, der sætter grænsen for, hvad der kan lade sig gøre.

Billedet af de unge som tilhørende en generation, hvor alt er muligt, er en sandhed med modifikationer. For det første har social baggrund stadig stor betydning for, hvor man havner som voksen. Er den unges forældre akademikere er det langt mere sandsynligt, at den unge tager en akademisk uddannelse end, hvis forældrene ikke har nogen uddannelse.

For det andet kan det konstateres, at selvom de unges livsbiografier bliver et projekt for den enkelte unge selv, sker der samtidig en standardisering – en ensretning med andre ord – af de mulige livsbiografier. Mange gange har man et billede af de unges valgmuligheder, der kan sammenlignes med et stort tag-selv-bord. På bordet er der en lang række dejlige retter (fx uddannelser eller identiteter), som den unge frit kan vælge imellem. Det der ofte bliver glemt, ved det billede er, at de unge *skal* vælge mellem retterne på bordet. Det er svært, at vælge noget,

der ikke er på bordet. Det kommer fx til udtryk ved, at ønsker den unge at få et arbejde, så skal de mange gange stadig have en uddannelse. Valgmuligheden ved tag-selv-bordet er med andre ord mellem forskellige uddannelser snarere end i muligheden for helt at fravælge en uddannelse.

Standardiseringen af de unges muligheder sker, fordi vores liv i dag bl.a. styres af markedet. Det er et globaliseret marked, hvor ting, der sker på den anden side af kloden kan påvirke livssituationen for unge i Fredericia, Helsingfors og Seattle på samme tid, og som gør, at de unge på tværs af nationale grænser deler udtryksmåder og identitetstræk.

Det hører også med, at ungdomstiden er et emne, der optager mange flere end de unge selv. Det betyder, at der opstår en række forestillinger om ungdomstiden, som de unge også skal forholde sig til på godt og ondt. Disse forestillinger er opdelt i den forstand, at de på den ene side ser ungdomstiden som et sted, hvor de unge oplever frihed og lykke – hvor de unge har mulighed for virkelig at leve livet og afprøve mange forskellige ting – og på den anden side ser ungdomslivet som et tidsrum fyldt med farer, problemer og risikoområder. Et eksempel på dette er fx diskussionen om uddannelsesvalg. På den ene side fremhæves de mange muligheder de unge har for at vælge en uddannelse. På den anden side fokuseres der på, at de unge ligefrem ”svigter” samfundet ved at vælge de ”forkerte” uddannelser eller er for lang tid om at gennemføre deres uddannelser. Uanset karakteren af disse forestillinger er det centrale i denne forbindelse, at de er med til at øge forventningspresset for den enkelte unge. Nogle unge kan håndtere alle disse forventninger og forestillinger, mens andre har svært ved det. Det er dog klart, at den unge let kan komme til at føle sig som en fiasko, hvis succeskriteriet for at lykkes er, at man har den fede og rigtige uddannelse, det velbetalte og inspirerende arbejde, et flot hus ned til Lillebælt, de rigtige venner, en smuk partner og et udseende, der afspejler de billeder medierne formidler.

Identitet og forventningspres

Når blikket vendes mod det personlige plan, så er der særligt et begreb, som er centralt. Det er tanken om individualisering, som vi var inde på i det foregående afsnit. Denne kan dog imidlertid ikke stå alene, men må ses i relation til den generelle samfundsudvikling.

Der er mange forsøg på at beskrive den nutidige samfundsudvikling. Næsten uanset deres perspektiv peger de alle på, at samfundsudviklingen er intensiveret i hastighed og omfang på stort set alle områder. Gamle og velkendte ting ændres, nedbrydes eller udskiftes i en stadig strøm, hvor der tilsyneladende ikke er noget endemål. Forandringen er i sig selv blevet målet. Det indebærer et samfund og en hverdag, hvor tingene opleves i evig ændring, og hvor gamle måder at gøre tingene på mister deres betydning. Fx er familietraditionerne under opbrud. Hvad der er gode og sikre jobs ændres hele tiden, ligeledes med hvad der er en god og attraktiv uddannelse. Hvad man skal gøre for at leve sundt ændres også konstant.

Træder man et skridt tilbage fremstår det som om, at det moderne samfund er præget af en tendens til at alting *principielt* er flydende og kan ændres. Der er med andre ord sket en forskydning fra det faste og stabile mod et mere flydende og uforudsigeligt samfund. Det skal ikke forstås som, at alt er blevet flydende og uforudsigeligt, men tyngdepunktet har flyttet sig i den retning. Det er blevet normalt at forvente, at tingene er flydende og kan forandres hele tiden.

For unge kan man konstatere, at det for dem i særlig grad er blevet normalt at forvente dette. De er netop vokset op i en tid, hvor denne udvikling i særlig grad har taget fart. Samtidig har de oplevet, hvorledes begivenheder på den anden side af jorden kan have lige så stor indflydelse på deres hverdag, som fx det danske folketing har. De har oplevet, hvorledes en tegning i en dansk avis kan udløse boykot af danske varer i Mellemøsten og medført, at deres forældre mister arbejdet på det lokale mejeri. De har oplevet at det lokale værft ikke blot konkurrerer med andre danske værfter, men med værfter på den anden side af kloden.

Individualiseringen går med andre ord hånd i hånd med globaliseringen og eroderingen af mange af de traditionelle former. Det interessante er imidlertid, hvilken påvirkning det har for den enkelte unge – hvordan det former og influerer på unges tilværelse.

En ting er allerede blevet berørt. Den generelle frisættelse og globaliseringen har øget opmærksomheden enormt på unges valg af uddannelse og profession. Der er også gået inflation i uddannelserne. Det er ikke længere nok blot at gøre folkeskolen færdig – som minimum skal man i dag have en faglig uddannelse – og det er nu heller ikke længere en garant for at den unge kan få arbejde.

Taler man med de unge, er uddannelsesvalget et tema, der fylder rigtig meget i deres liv. Det er et tema, der giver anledning til mange overvejelser, fordi de unge oplever, at udvalget af uddannelser er enormt, men at det på den anden side er svært at forudse, om der er arbejde til dem bagefter. Måske er der arbejde nu, men hvordan ser verden ud om fx fem eller ti år? Den samme problemstilling står forældrene overfor, hvilket kan få dem til at føle, at de ikke er de rigtige til at guide deres børn. Resultatet bliver, at den unge mange gange får at vide, at de skal vælge en uddannelse og et arbejdsområde, som interesserer dem. Men det kan være rigtig svært at vide hvad man synes er interessant, når man er 15 år og endnu ikke har gjort sig de store erfaringer.

Mindst lige så vigtigt i denne forbindelse er oprustningen i kravene til de unges personlige og sociale kvalifikationer. Det er ikke længere nok at være *faglig* dygtig. Den unge skal også besidde de rette menneskelige og sociale egenskaber. Det kan også siges at være en følge af den generelle samfundsudvikling. Der stilles i stigende grad krav om, at den enkelte unge er i stand til at vurdere sine egne muligheder, vælge imellem disse og vurdere følgerne af disse valg, da det netop er den centrale livsudfordring for dagens unge at kunne træffe de "rigtige" valg.

Centralt placeret i denne udvikling er de unges identitet og tilhørende livsbiografier, som vi var inde på tidligere. Der blev der peget på, at de unges identitet, som den kommer udtryk i deres livsbiografier – fortællinger om dem selv og deres handlinger – er blevet yderst vigtige for de unges liv og trivsel. Når blikket rettes mod unges identitet, så sker det ofte med en antagelse om, at unge i dag kan blive alt muligt, og at unges identiteter lader sig forme og forandre meget frit. Det er dog væsentligt at huske på, at dette langt fra er tilfældet. Der er meget som er muligt for de unge. Men der er samtidig meget som ikke er muligt eller attraktivt for den unge. Hvad der er muligt og umuligt i forhold til unges identitetsdannelse defineres i dag langt hen ad vejen igennem forbrug, og dermed i bredere forstand markedskræfterne. Det er igennem forbruget, at unge kan udtrykke, hvem de er, og hvilke værdier de står for. Forbruget og identiteten er i den forstand at betragte som kommunikation; en information om hvem de er og deres sociale ståsted. Men det er ikke en problemløs kommunikation. Nogen kan håndtere denne kommunikation – købe det rigtige tøj, udsende de rigtige signaler – mens andre ikke kan håndtere dette.

Dette er særligt udpræget, når man ser på kroppens betydning i ungdomslivet. Der er stor fokus på (over)vægt og (usund) kost, hvilket også indirekte kommer til udtryk i denne undersøgelses fokusering på sundhed og trivsel. Kroppen bliver indirekte set som en adgang til lykke, at have en perfekt krop bliver set som adgangsbillet til det ”gode” liv. Forfatteren Tine Filges formulerer det meget præcist:

”Det ser ud som om, at identiteterne bare er noget, som knyttes løst til tøj, og kan du ikke mestre koderne, er det dig, og kun dig, som der er noget i vejen med. For nogle unge er det ikke et problem. For andre unge er det et vedvarende og benhårdt arbejde at følge med, og for de sårbare unge, er det en næsten umulig opgave. De falder igennem. De opgiver at kode eller sample noget som helst, for det kan de af mange grunde slet ikke. De forstår ikke, at tøj og stil ikke kun er noget, man køber, men at det også handler om personlighed og kompetencer.” (Filges 2005:28)

En af pointerne i citatet er, at det ikke er nok blot at købe noget bestemt tøj, den unge skal også beherske de udtryksmåder, der følger med, hvis vedkommende ikke skal falde igennem og blive afsløret som ”inkompetent”. Det er en opgave, som mange unge klarer, mens andre har svært ved at håndtere dette.

Det er i det hele taget et gennemgående træk ved ungdomslivet i dag, at der stilles mange krav, rummer mange frihedsgrader og muligheder, men at der samtidig stilles store krav til (og rummer forventninger om), at den enkelte unge selv kan håndtere dette. Ungdomslivet er måske et stort tag-selv-bord, men ikke alle har de samme muligheder for at komme til fadet, og måske endnu vigtigere, de samme forudsætninger og evner til at kunne vælge mellem retterne på bordet. Undersøgelser (denne medregnet) peger på, at unges sociale baggrund – deres sociale arv om man vil – i udstrakt grad er bestemmende for deres valg af uddannelse og ikke mindst livsstil. Den sociale arv handler ikke kun om økonomi, men også om den omsorg den unge møder i hjemmet, kost- og motionsvaner, uddannelsesorienteringer mv. som den unge tager med sig i ungdomslivet og som i varierende grad klæder dem på til at møde de forskellige udfordringer ungdomslivet giver dem.

Men at blive klædt på til at håndtere forventningspresset og evnerne/mulighederne for at håndtere dette pres er en af de ting, der markerer forskellen på de unge, der klarer sig godt og de unge, der har problemer og som trives dårligt. Et væsentligt element heri er de unges relationer – både til forældrene, andre voksne og vennerne. En god relation til forældrene er meget vigtig for den unges trivsel. Ligeledes er forholdet til vennerne også vigtig for den unges trivsel.

Samlet set kan det konstateres, at globaliseringen og individualiseringen måske nok har medført nogle nye udtryksformer, men de har ikke mindsket betydningen af at indgå i sociale relationer og netværk – snarere tværtimod er betydningen af dette øget. Når de unge skal håndtere de mange forskellige forventninger og krav til dem, deres liv og opførelse, så bliver vennerne, forældrene og andre voksne centrale punkter, hvorudfra den unge kan forme sit ungdomsliv og tolke de skiftende signaler og strømninger, som de skal navigere i.

De mange forventninger og det store arbejde med at forme en identitet kan aflæses indirekte og direkte på mange fronter i de unges liv. Mange unge har vanskeligt ved at vælge uddannelse eller skifter uddannelse. Mange unge føler sig stresset – de skal passe skole, fritidsarbejde, spise sundt, være sammen med familien, gå til fritidsaktiviteter og tusinde andre ting.

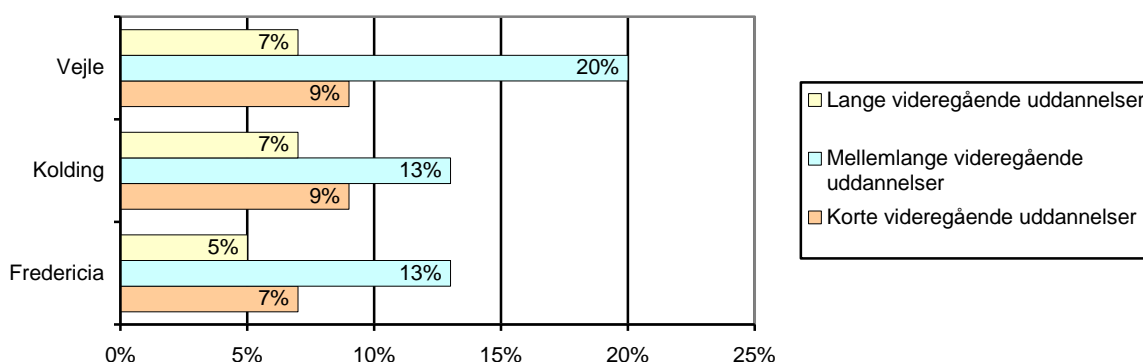
Men med til dette billede hører også det paradoksale fænomen, at vi på den ene side kan iagttage, at mange unge trives og har det godt på mange områder, samtidig med at vi ser, at andelen af unge, der oplever forskellige former for mistrivsel vokser. Det kan være overvejelser omkring selvmord, diverse former for cutting, spiseforstyrrelser, spil mv. Der er kort sagt mere af det hele. Og det kan fremstå som paradoksalt, men ved nærmere inspektion handler det på nogle planer reelt om, at det massive pres på de unge kommer til udtryk via disse mistrivsel-indikatorer.

Så billedet af ungdomslivet i dag indeholder mange lag og dimensioner. Og selvom ungdomslivet i sine mangfoldige udtryk henter sin inspiration fra en globaliseret dagsorden, så skal det stadig leves lokalt, og det lokale – Fredericia - er i fokus i det kommende afsnit.

Fredericia som ramme for de unges liv

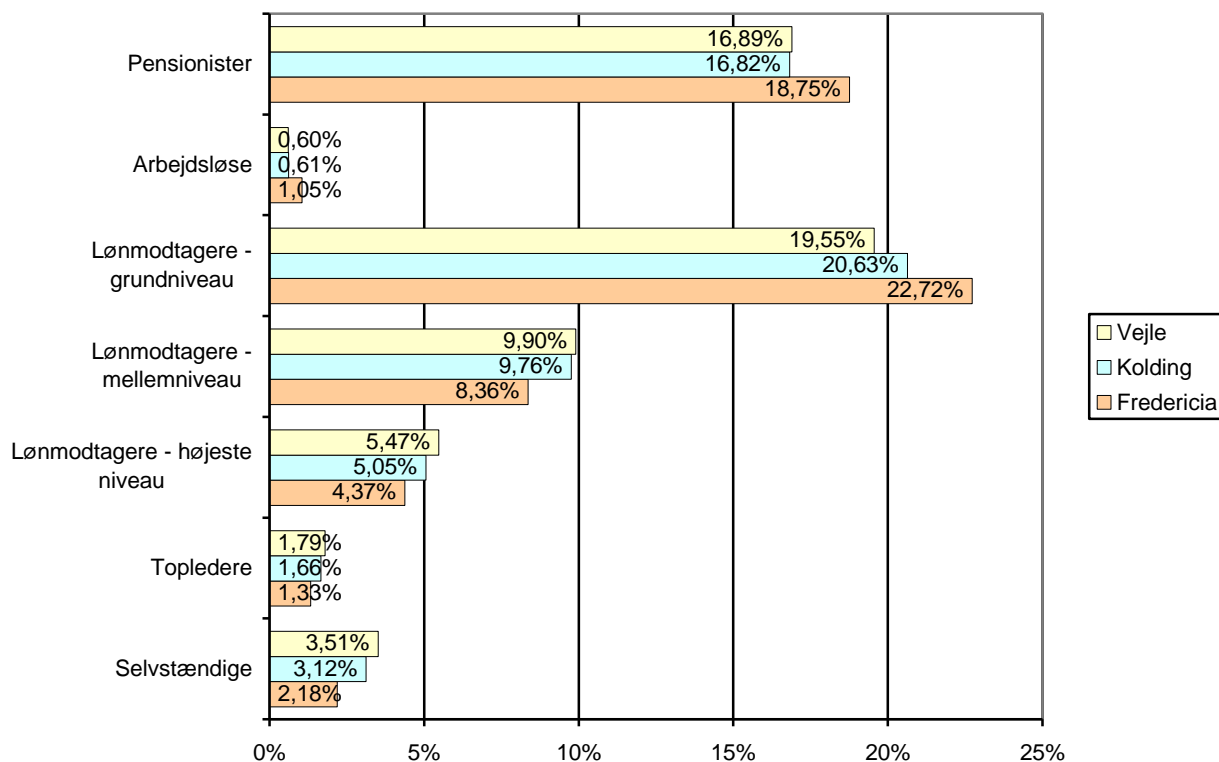
Ser man overordnet på Fredericia, er kommunen på nogle områder kendetegnet ved at være en "arbejderby". Konkret afspejler det sig ved, at der blandt kommunens borgere er en overvægt af personer med folkeskolen eller en erhvervsuddannelse som den højst fuldførte uddannelse, når man sammenligner med nabobyerne Kolding og Vejle. Traditionelt har Fredericia også været præget af store industrivirksomheder, som fx værftet, Carlsberg bryggerierne og det tidligere Superfoss. Historisk set er fokuseringen på industrivirksomhederne en konsekvens af byens centrale placering i Danmark. Da jernbanen kom til Fredericia i 1866, medførte det vækst i industrien, og på daværende tidspunkt var byen den næststørste industriby i Jylland. I en folder fra 2007 for "Industrikulturens år" beskrives det, hvorledes Fredericia har været præget af store industrivirksomheder, og at det har sat sit præg på byen.

Ser man på de statistiske oplysninger om Fredericia i Danmarks Statistisk og sammenligner dem med nabobyerne Vejle og Kolding, kan der iagttages nogle forskelle mellem byerne på en række områder. For eksempel er andelen af de 34-49-årige i de tre kommuner, der har en videregående uddannelse lavere i Fredericia (se figur 1). Mht. de mellemlange videregående uddannelser er andelen i Fredericia den samme som i Kolding, mens denne andel er noget større i Vejle.

Figur 1. Andele af personer i aldersintervallet 34-49 år med henholdsvis en kort videregående uddannelse, mellemlang videregående uddannelse eller lang videregående uddannelse som højeste fuldførte uddannelse i Fredericia, Kolding og Vejle. Procent. Tal for 2008. Kilde: Danmarks Statistik.

Det afspejles også i relationen til arbejdsmarkedet. Her er der en overvægt af lønmodtagere i Fredericia, som betegnes som værende lønmodtagere på grundniveau, dvs. personer med kort eller ingen kompetencegivende uddannelse, når man sammenligner med Kolding og Vejle. Det samme gør sig gældende med kategorien ”pensionister”. Når der ses på de øvrige kategorier, er der færre personer af disse i Fredericia end i Kolding og Vejle. Se figur 2 for en illustration af dette.

Figur 2. Andele af befolkningen i Fredericia, Kolding og Vejle fordelt på forskellige udvalgte kategorier i relation til arbejdsmarkedet. Tal fra 2008. I procent. Kilde: Danmarks Statistik.

Samlet set peger disse opgørelser fra Danmarks Statistik på, at Fredericia på en del områder stadig er kendetegnet ved at være en industriby, hvor der er en lille overrepræsentation af personer med ingen eller kortere uddannelse. Det vil afspejles i rapportens analyser ved, at se på hjemmets socio-økonomiske baggrund, som vi dog kun kender indirekte igennem de unges egen vurdering.

Afrunding

Dette kapitel har haft fokus på nogle af de ydre rammer for ungdomslivet i Fredericia. I det kommende kapitler vil fokus være på de unges egne oplevelser af at være ung i Fredericia. En række hovedresultaterne fra spørgeskemaundersøgelsen bliver præsenteret.

Herefter følger et kapitel med fokus på fem forskellige typer af unge, som er fremkommet igennem analyser af de indsamlede data. De fem typer er meget forskellige. De repræsenterer på sin vis forskellige ”svar” på de udfordringer, dette kapitel har beskrevet, men de forskellige typer

aftegner dermed også nogle forskellige svar på rapportens overordnede spørgsmål om, hvordan det er at være ung i Fredericia.

Kapitel 3: Undersøgelsens hovedresultater

I dette kapitel vil vi gennemgå en række af undersøgelsens hovedresultater. Indledningsvis vil vi se på de unges trivsel. Det bliver efterfulgt af en fokusering på de unges sundhed og indsats på en række sundhedsrelaterede områder, såsom motion og kost. Slutteligt vendes opmærksomheden imod de unges fritidsaktiviteter.

For en dybere og mere omfattende analyse/dokumentation af de tre områder henvises der i øvrigt til undersøgelsens dokumentationsrapport.

Trivsel

Hvis man kort skal beskrive de unge i Fredericias trivsel og sociale relationer, tegner der sig overordnet et positivt billede. Hovedparten af de unge har det generelt godt og har gode sociale relationer, som de kan trække på, når de ind imellem støder på problemer. 84 % af de unge fortæller, at deres liv lige nu er meget godt eller godt. Omvendt er det kun 3 % af de unge, der oplever, at deres liv er dårligt eller meget dårligt. De samme positive takter kommer til udtryk, når der fx ses på, hvorledes de unge har det i skolen. Her finder 75 % af de unge, at det går meget godt eller godt i skolen (5 % oplever at det går dårligt eller meget dårligt i skolen).

Når blikket rettes mod de unges sociale relationer er der også generelt positive resultater. Næsten alle unge (95 %) synes, at de har et meget godt eller godt forhold til deres nærmeste ven. Kun 3 % af de unge i materiale har ikke nogle venner (eller ven), som de ses med jævnligt. Ligeledes har majoriteten af de unge en god relation til deres forældre (henholdsvis 90 % og 80 % har et meget godt eller godt forhold til moderen og faderen).

Så alt i alt er det generelle billede af de unges trivsel ganske positivt. Der er dog også en andel, som har det svært. Og nogle der har det så svært, at de vender det indad ved fx at gribe til selvskadelige handlinger eller aggressiv adfærd. Eksempelvis har hver femte ung i Fredericia skåret i sig selv med vilje, og mere end hver syvende har været oppe at slås.

Undersøgelsen viser:

- at pigerne typisk giver udtryk for at have det værre end drengene. Det gælder både, når man spørger til følelser som ensomhed, at være ked af det eller ulykkelig, men det gælder også, når man spørger til indadvendte reaktioner som mistrivsel, hvad enten der er tale om cutting, selvmordsovervejelser og spiseproblemer.
- at det især er drengene, der slås og mobber.
- at de unge, hvis forældre bor sammen, generelt har det bedre end de unge, hvis forældre ikke bor sammen. Men der er vel at mærke en endnu større risiko for, at de unge mistrives, hvis de oplever økonomiske problemer i hjemmet.
- at det rammer voldsomt hårdt, når relationen til forældrene er dårlig og de unge fx skændes med forældrene meget ofte. Tre ud af fire af de unge i Fredericia kan dog tale med mindst en af deres forældre, hvis de får problemer eller der er noget, der går dem på.

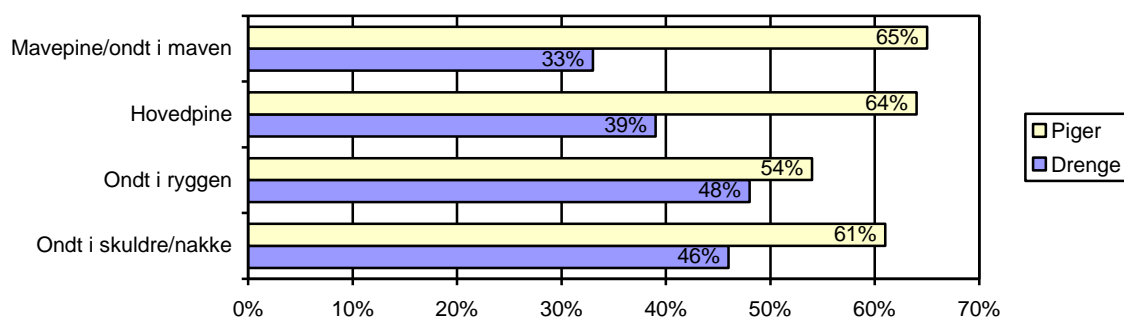
- at blandt de unge, der har dårlige relationer til deres forældre og venner, er det ikke så udbredt, at benytte sig af andre voksne som fx lærere eller klubmedarbejdere som en form for kompensation for de manglende relationer til venner og familie.

De unges sundhed

I undersøgelsen er der blevet spurgt ind til traditionelle sundhedsområder som selvbefindende, brug af medicin og evt. sygdom. Der dog også blevet spurgt bredere ind på hele sundhedsområdet og anlagt et såkaldt bredt sundhedsbegreb, hvor der derudover ses på de unges kostvaner, brug af legale og illegale rusmidler samt seksuel adfærd.

Indledningsvis kan det konstateres, at på en række punkter er de unges egen opfattelse af deres sundhedstilstand positiv. 67 % af de unge finder, at deres sundhedstilstand er meget god eller god, mens yderligere 28 % finder at den er nogenlunde. De resterende 5 % betegner deres sundhedstilstand som dårlig eller meget dårlig.

Der er dog væsentlige andele af de unge, der oplever forskellige former for smerter og ubehag. Figur 3 viser andelen af unge, der de seneste 2 uger har oplevet forskellige former for smerter og ubehag, fordelt på drenge og piger. Det er en væsentlig andel af de unge, der har haft en eller anden form for ubehag. Særligt piger er rigt repræsenteret. Kigges der specifikt på andelen af piger, der har haft hovedpine, er den høj, men sammenlignes der med tal fra en tilsvarende undersøgelse i Gentofte Kommune (Hansen 2004:43), er tallet faktisk 10 % lavere blandt pigerne i Fredericia Kommune. Det er dog bemærkelsesværdigt, at andelen på de øvrige smerteområder er så markant, som den tilsyneladende er. I forhold til tallene fra Gentofte er andelen af piger på disse tre områder noget højere. En mulig forklaring kan være undersøgelsestidspunkt, som var tæt på eksamensperioden, og derfor har der måske været et ekstra pres på de unge, som kan aflæses her.

Figur 3: Andelen af unge i Fredericia, som har forskellige former for smerter og ubehag, fordelt på køn.

75 % af de unge i Fredericia kan i høj eller meget høj grad lide at bevæge sig så meget, at de får varmen af det. Blot 3 % svarer, at de slet ikke kan lide det. Trods denne generelle begejstring er det dog omkring hver ottende (ca. 13 %) af de unge, som hverken går til sport, idræt, i fitnesscenter eller er fysisk aktive på andre måder i nævneværdig grad.

Med hensyn til kost viser undersøgelsen bl.a. følgende:

- Det er derhjemme, at flest unge i Fredericia spiser slik, chips og lignende (omkring hver ottende gør det hver dag) og drikker sodavand eller saftvand (hver fjerde gør det hver

dag). Hverken i skolen eller i den fritid, de unge tilbringer uden for hjemmet, spiser og drikker de slik, chips og lignende eller sodavand og saft så hyppigt, som de gør derhjemme.

- Nogle unge i Fredericia har en opfattelse af, hvad der er sund kost, som ligger langt fra Sundhedsstyrelsens anbefalede kostråd. Sund mad er for denne gruppe den mad, der serveres i hjemmet og den usunde mad, der købes udenfor hjemmet. Opdelingen mellem sund og usund mad tager således ikke stilling til, om maden rent faktisk er ernæringsmæssigt sund eller ej. Det peger på en grundlæggende mangel på viden om kost og ernæring.
- I interviewundersøgelsen var det tydeligt, at vægt for mange af de unge i høj grad handler om at have et flot udseende. 36 % af de unge tænker altid og tit over deres vægt - det er mest udpræget pigerne (50 % versus 22 % af drengene) som tænker meget på vægten.
- I Fredericia ligger andelen af overvægtige drenge særlig højt. 17 % mod 13-14 % i landsdækkende undersøgelser. Blandt pigerne er det omkring hver tiende, hvilket svarer til landsdækkende tal.
- Blandt de unge, som ikke er overvægtige, synes næsten hver fjerde selv, at de vejer for meget.
- Under halvdelen af de unge i Fredericia får altid eller tit sovet nok i hverdagene og er udhvilede, når de vågner. Dette kan til dels skyldes problemer med at falde i søvn, men det er desuden nærmere reglen end undtagelsen, at de unge har mobiltelefonen tændt og mange besvarer både sms'er og opkald efter sengetid. Det er heller ikke unormalt at fjernsyn eller computer er tændt efter de unge er gået i seng.
- De unges alkoholforbrug ser ikke ud til at være usædvanligt i forhold til andre danske unge. Danske unge har generelt et meget højt forbrug.
- Angående rygning er andelen af rygere blandt Fredericias unge relativt høj i forhold til danske unge i øvrigt. Andelen, som har prøvet at ryge vandpibe er imidlertid noget lavere, end hvad der gælder, når man ser på hele Danmarks ungdom.
- Samlet har næsten hver fjerde ung i Fredericia brugt illegale stoffer (herunder hash og anabolske steroider), og lidt mere end hver trettende har brugt hårdere rusmidler end hash. Omkring en ud af halvtreds bruger hash mindst en gang om ugen.
- Under halvdelen af de unge bruger kondom hver gang de har samleje, og næsten hver femte af de unge fortæller, at de var påvirkede af alkohol eller stoffer den første gang, de havde samleje.

Væsentligt i forhold til en forståelse af de unges sundhed er det desuden, at der blandt de unge, som ikke dyrker så meget motion, på den ene side er nogen, der hverken gider skolen eller motionen, og på den anden side nogen, som bruger så meget tid på skolen, at de ikke kan finde tid til motionen. Det er også centralt at være opmærksom på, at *forældrenes holdninger* til, om de unge dyrker motion, spiller en stor rolle for de unge. Undersøgelsen peger med andre ord på, at det kan være værd at forsøge at påvirke forældrene med henblik på at få de unge til at dyrke motion.

Undersøgelsen arbejder med en bred forståelse af sundhed, hvor de unges sundhed er blevet set som sammenhængende med blandt andet deres trivsel. Det er ikke på alle områder, at trivsel og sundhed hænger sammen. Fx hænger de unges alkoholforbrug ikke sammen med, hvordan de har det, hvilket formentlig kan forklares med, at det er så normalt blandt unge at drikke, at de unge, for hvem alkohol hænger sammen med mistrivsel, ikke træder frem i analyserne.

Derimod viser analyserne, at mængden af motion hænger sammen med de unges trivsel. De, som trives godt, dyrker mere motion end de, som ikke trives godt. For pigernes vedkommende hænger det at tænke meget ofte på sin vægt også sammen med at trives dårligt (drengene tænker generelt ikke så ofte over deres vægt). De unge, som trives allerdårligst, er desuden dem, der oftest undlader at spise enten morgenmad, frokost eller aftensmad. Endelig er det tydeligt, at ringe trivsel er en væsentlig risikofaktor i forhold til rygning og også i forhold til brug af illegale rusmidler.

Ser man på kønnets betydning i forhold til sundhed er der en række forskelle, som det er væsentligt at bemærke:

- Det er især drengene, som går i fitnesscenter og går til sport/idræt i fritiden, men omvendt især pigerne, der spiser og drikker sundt.
- Motion er for drengene typisk lystbetonet (det skal være sjovt), mens det for pigerne i højere grad er pligtbetonet (det er ikke legitimt at lade være og slet ikke fordi man ikke gider).
- Udseendet, herunder det at holde sig slank, er en vigtig del af at skabe den rette identitet som ung i dag. Især for pigerne. Halvdelen af pigerne i Fredericia fortæller således, at de tænker på deres vægt tit eller altid, mens det gælder langt færre, nemlig hver femte dreng. En anden måde at skabe sit udseende er ved at gå i solarium, og også dette gør først og fremmest pigerne.
- Drengene drikker både oftere og mere end piger, ligesom der er lidt flere drenge end piger, der har røget hash.
- Pigerne oplever derimod flere fysiske smerter som hovedpine og lignende end drengene, hvilket ligner det mønster der fremkom i analyserne af de unges trivsel, hvor pigerne generelt gav udtryk for mere mistrivsel end drengene

De forskellige analyser har også haft fokus på, hvordan de unges sundhed hænger sammen med social baggrund. Her har det vist sig, at der blandt de unge, som oplever økonomiske problemer i hjemmet er flere, der ikke dyrker motion, men også flere, der tænker ofte på deres vægt og flere, som springer især aftensmaden over. I jo højere grad de unge oplever økonomiske problemer derhjemme, jo oftere drikker de alkohol, jo flere af dem ryger og jo flere går i solarium.

Undersøgelsens analyser peger endvidere på, at betragtelige andele af de unge, som på forskellige punkter fører en livsstil, der ikke harmonerer med gældende opfattelser af, hvad der er sundt, trods dette selv opfatter deres sundhed som god. For mange af de unge i Fredericia skal der med andre ord mere til, før de vil mene, at deres sundhedstilstand er dårlig end, at de fx undgår motion, spiser og drikker usundt, ryger dagligt eller drikker meget alkohol.

Samlet set kan det konstateres, at de unge i Fredericia på mange områder har en god sundhed. Der er dog imidlertid nogle områder, hvor der er anledning til bekymring. Et af disse områder er bl.a. rygning. Et andet område er kost, hvor der tilsyneladende er behov for en indsats.

Fritidsliv

Fritidslivet er groft sagt den del af de unges tilværelse, der finder sted udenfor uddannelsesstedet, og i dette afsnit vil vi se på, hvad de unge vælger at bruge deres fritid på i Fredericia. Det er med vilje, at vi skriver ”vælger” for der er mange tilbud til unge i dag – de kan vælge at gå til organiserede fritidsaktiviteter som fodbold, håndbold, tennis, skydning eller til selvorganiserede aktiviteter, hvor de måske selv går i motionscenter og mødes med vennerne – enten online eller ansigt-til-ansigt – og hygger sig sammen.

Hvis man ganske kort træder et skridt tilbage og reflekterer over begrebet ”fritidsliv”, så rummer det tre interessante orddele, nemlig ordene *fri, tid og liv*, hvilket peger på, at fritidsbegrebet i sit udgangspunkt er blevet defineret som den tid, den enkelte havde til rådighed til at leve livet, og som var fri for forpligtelser. Spørgsmålet, som rejser sig, er, om denne forståelse af fritid som nogle tidsrum, den unge frit råder over, holder til en nærmere inspektion. Hvis vi fx tager en ung, der går i gymnasiet, så vil fritiden typisk blive set som den tid, hvor den unge ikke skal være på skolebænken. Men er det fri tid, når der måske skal passes et arbejde ved siden af skole, tillige med 2 gange fodboldtræning, lektier og pligter i hjemmet? Det efterlader tidsmæssigt ikke meget tid, der er fuldstændig fri.

Der er kort sagt mange fritidstilbud til unge i dag, og i det følgende fremhæves nogle centrale pointer om, hvordan de unge i Fredericia benytter sig af dette udbud.

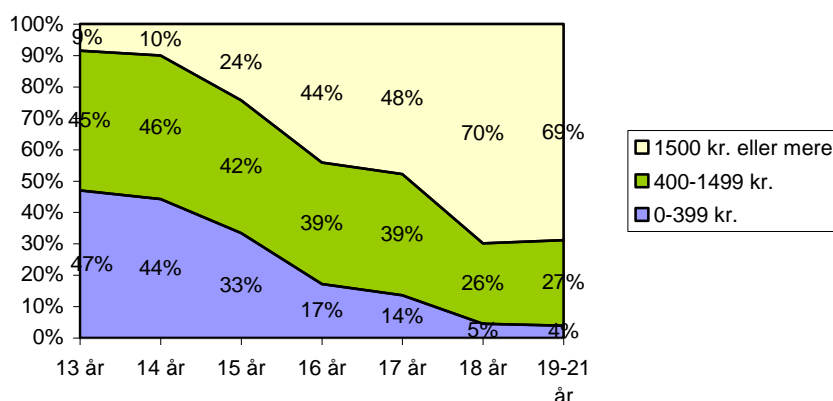
- Den store majoritet af unge i Fredericia går til en eller flere fritidsaktiviteter. Det er kun hver *fjerde* ung i Fredericia der ikke går til noget i fritiden.
- At gå op i sin skole gør ikke, at de unge i Fredericia skærer fritidsaktiviteterne fra. Tværtimod. Det er netop denne gruppe af unge, der oftest bruger disse tilbud.
- Andre har vanskeligt ved at lykkes på nogen af ungdomslivets arenaer, og fx er det blandt de unge, der ikke trives godt, man finder flest, som ikke går til noget i fritiden.
- Både forældrenes *holdning* til, hvor vigtigt det er, at de unge går til fritidsaktiviteter, men også forældrenes *økonomiske* situation har betydning for, hvor meget de unge går til.
- Blandt Fredericias 13-15-årige går to ud af fem i ungdomsklub, hvorefter andelen falder. Lidt flere drenge end piger går i ungdomsklub. Især blandt de drenge, hvis forældre ikke bor sammen, er der mange, der går i ungdomsklub, hvilket kan hænge sammen med, at de kan bruge klubben som en form for kompensation for, at de måske kun bor med den ene forælder. Dette ser derimod ikke ud til at være typisk for pigerne.
- Ungdomsklubberne har lige godt fat i de unge, der trives godt som de unge, der ikke trives godt. Ligeledes har klubberne godt fat i de unge med anden etnisk baggrund end dansk – dog ikke i pigerne med baggrund i lande uden for Europa.

De unges fritidsliv er dog også meget andet end organiserede aktiviteter, og undersøgelsen har således også handlet om de unge i Fredericia, der har fritidsarbejde og de unge, som deltager i foreningslivet, enten som politisk aktive eller som frivillige.

- Omkring *halvdelen* af de unge i Fredericia har *fritidsarbejde*, og ca. en fjerdedel af dem arbejder mere end 10 timer om ugen. Omfanget af fritidsarbejdet stiger med alderen, og det er især drenge, som arbejder mange timer om ugen.
- Ifølge de unges egen vurdering kan fritidsjobbet især gå ud over samværet med vennerne og fritidsaktiviteter, mens det er færre, som synes, det går ud over deres skolegang.
- Spørgeskemaundersøgelsen viser, at det i Fredericia er hver tiende, som er politisk aktiv (i ungdomsparti eller ved bestyrelsesarbejde) og omkring hver syvende, som er frivillig (i en hjælpeorganisation eller anden forening). Der er et overlap mellem de to aktiviteter, og i alt er hver femte ung i Fredericia enten politisk aktiv og/eller frivillig.
- De unge i Fredericia, som er politisk aktive eller frivillige, orienterer sig i højere grad kulturelt end andre unge, både ved at gå på biblioteket men også via internettet. Derimod bruger de ikke så meget tid på at se tv/dvd som andre unge i Fredericia. Noget af det samme gælder de 15 %, som arbejder som frivillige. Desuden er det interessant, at der både er flere frivillige og flere politisk aktive unge blandt de unge, som går i ungdomsklub
- Det er vel at mærke ikke de meget ressourcestærke unge, som oftest er politisk aktive, men faktisk blandt andet de unge, som har det allersværest på en lang række områder.
- Foreningslivet er ikke den eneste arena, hvor de unge får erfaringer med demokratisk praksis. Skolen er en anden (blandt andet i form af gruppearbejde og elevråd). Forskellige fora på internettet er en tredje.

I dag er det, som vi var inde på i kapitel 2, i høj grad gennem forbrug, at de unge udtrykker, hvem de er. Dette indebærer, at penge til eget forbrug er af stor betydning, og dette kapitel har derfor også handlet om, hvor mange penge de unge i Fredericia har til sig selv, og hvad det betyder for dem.

- Der er store forskelle på, hvor mange penge, de unge i Fredericia har til sig selv, men med alderen får langt de fleste unge i Fredericia flere penge til eget forbrug. Figur 4 viser udviklingen i rådighedsbeløb i relation til de unges alder.

Figur 4. Udviklingen i det beløb de unge har til rådighed om måneden. Fordelt på alder.

- Det er især blandt dem, som oplever økonomiske problemer i hjemmet, at man finder unge, der ikke har så mange penge til sig selv, hvilket måske ikke er så overraskende. Samtidig er det også her, der er flest, som synes, det er meget vigtigt at have lige så mange penge som kammeraterne. Det samme gælder i forhold til de unges trivsel. Det er blandt de unge, der trives allerdårligst ('de anderledes'), man finder flest, som ikke har ret mange penge til sig selv og samtidig flest, der finder det vigtigt at have lige så mange penge som kammeraterne. Med andre ord er det de unge, som har erfaringer med ikke at have ret mange penge, for hvem penge spiller en stor rolle.

Man kan ikke tegne et rimeligt billede af unges fritidsliv i dag, uden at se på den tid, de unge bruger på deres medieforbrug. For når unge skal vælge, hvad de vil foretage sig i deres fritid, kan de ud over de mange ovennævnte beskæftigelser i dag også vælge mellem et meget omfattende udbud, hvis de sætter sig foran enten tv eller computer.

- Langt de flest unge i Fredericia ser tv eller dvd hver dag.
- Hvad angår computerspil, playstation og lignende er der stor forskel på drenge og piger. Hver fjerde piger spiller hver dag, mens det er hver anden dreng. Blandt begge køn falder andelen, som spiller hver dag med alderen. Drenge med anden etnisk baggrund end dansk spiller mindre end drenge med dansk baggrund.
- Der er sammenhæng mellem at spille computer, playstation eller lignende hver dag og ikke at dyrke motion.
- Hver femte ung i Fredericia fortæller, at de spiller pengespil, som fx kortspil, Lotto, Keno eller skrabespil. Heriblandt er der langt flere drenge end piger, og der er en stigning over alder. Blandt de få unge, som spiller for mere end 50 kr. om ugen, har forholdsvis mange røget hash.

Endelig har analyserne om de unges fritidsliv også fokuseret på, hvordan det er at færdes i Fredericia, når man er ung:

- To ud af fem af de unge føler sig ikke helt *trygge*, når de færdes i Fredericia by om dagen. Der er også en vis utryghed blandt de unge, som færdes i Fredericia om aftenen eller natten. Næsten hver fjerde er fx bange for at blive overfaldet og lidt færre frygter seksuelle tilnærmelser/overgreb.
- Der er også en del af de unge i Fredericia, som har været udsat for ubehagelige oplevelser. Fx har en ud af fem oplevet at blive truet, mens det er omkring en ud af femten, der har oplevet henholdsvis tyveri, overfald og seksuelle overgreb. Sådanne oplevelser hænger tæt sammen med de unges generelle trivsel.

Kapitel 4: Ungdomsliv i Fredericia

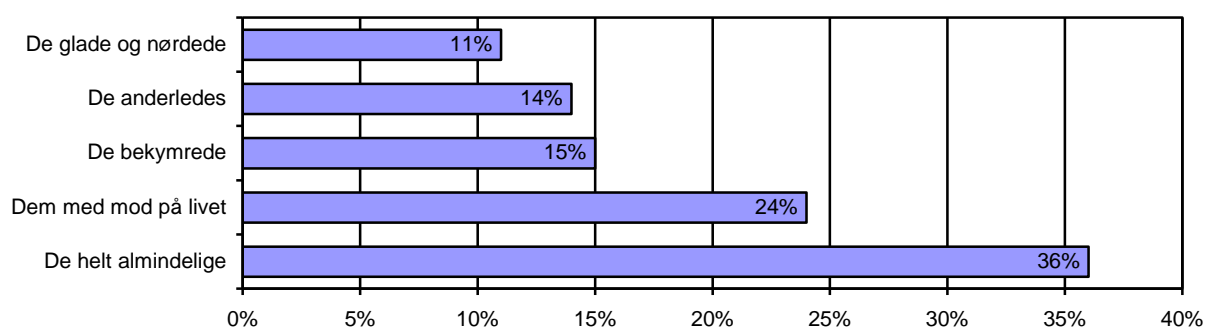
Der er mange udfordringer i ungdomsliv. En del af dem blev beskrevet i kapitel 2 med baggrund i det globaliserede og individualiserede ungdomsliv. Nogle andre er blevet synlige igennem præsentationen af undersøgelsens hovedresultater i det foregående kapitel. I dette kapitel tager vi disse analyser et skridt videre og konfronterer dem med den virkelighed, som de unge i Fredericia oplever i deres hverdag. Det er måske misvisende at tale om én form for virkelighed. Der er nærmere tale om mange forskellige virkeligheder. I dette kapitel vil vi præsentere fem forskellige udgaver af dét at være ung i Fredericia anno 2009.

Det er fem versioner, der er fremkommet igennem en statistisk analyse af undersøgelsens data materiale. På den måde repræsenterer de ikke fem konkrete og virkelige unge. Der er tale om fem typer, der hver især beskriver forskellige aspekter af det nutidige ungdomsliv i Fredericia. De fem forskellige billeder, der bliver tegnet, er baseret på de 2123 besvarelser.

Ligesom alle andre billeder viser disse billeder nogle aspekter af de unges liv, mens andre bliver ubelyst. Samtidig er det også vigtigt at være opmærksom på, at der er tale om typer genereret på grundlag af et stort antal informationer og ikke aktuelle unge. Det betyder konkret, at aktuelle unge i Fredericia sagtens kan have træk fra forskellige typer, og på forskellige tidspunkter i deres liv tilhøre forskellige typer.

Kapitlet er opbygget omkring de fem typer, som hver beskrives særskilt. Hver type beskrives indledningsvis med en eller to cases, der igennem en kort beretning illustrerer den pågældende type på en række centrale områder. Hver case er konstrueret på baggrund af både spørgeskemadata og mange interviews, og er således ikke enkeltpersoners historier. Denne form tjener det formål at være nærværende, men samtidig bevare de unges anonymitet.

Casen(e) efterfølges af en statistisk beskrivelse af typen og en række citater fra undersøgelsens interviews, som er karakteristiske for den pågældende type. Tilsammen skal case, de statistiske analyser og citaterne, tegne et bredt billede af hver af de fem typer og hermed vise, hvordan forskellige unge i Fredericia har forskellige erfaringer med og tanker omkring fx rygning, kost, motion, deres forældre, deres venner, natteliv i Fredericia og meget mere.

Figur 5. De unge i Fredericia fordelt på de fem typer, der præsenteres i kapitlet.

Figur 5 viser, hvor stor en andel af unge i Fredericia, der anslås at indgå i den nævnte type. Figuren peger på, at hovedparten af de unge har det godt, og det er en mindre andel af unge, som oplever problemer og mistrivsel.

'De helt almindelige'

I spørgeskemaundersøgelsen er det 756 unge, som vi betegner som 'de helt almindelige', hvilket svarer til 36 % af de unge. Alt i alt kan man sige om denne gruppe, at de har det ok og kan betragtes som en referencegruppe i forhold til de andre grupper, der hver adskiller sig fra 'de helt almindelige' ved enten at trives særdeles godt på forskellige måder eller ved at trives dårligt i hvert fald på nogle områder. Her skal vi møde Rasmus, som er et eksempel på, hvordan en 'helt almindelig' ung i Fredericia kunne være.

Rasmus

Rasmus er 17 år og hjemmeboende. Han er klædt i jeans og en hvid sommerskjorte med korte ærmer, med t-shirt indenunder. Han fremstår ikke som det store modedyr, bare neutralt og fornuftigt klædt uden at være usmart. Tøjet passer også godt til hans temperament, for han er en fornuftig dreng med sunde interesser. Han går i skole på HTX og klarer sig helt okay. Der er ingen topkarakterer, men der er heller ikke nogen alarmerende lave karakterer. Han laver sine lektier – for det meste altså... og han pjækker stort set ikke.

I klassen er han ikke en af de mest profilerende, men han hører heller ikke til de stille drenge. Han er sådan midt i, også hvad popularitet blandt kammeraterne angår. Han kan godt være med på at lave ballade ind imellem, men kun inden for rammerne af, hvad der er sjovt og uskyldigt. Han har respekt for skolen og lærerne, og grundlæggende mener han også, at man skal opføre sig ordentligt.

I løbet af ugen spiller han fodbold to gange, derudover spiller han computerspil med kammeraterne og i weekenden går han gerne til fest eller i byen. Rasmus færdes mest blandt drenge, selvom han længes efter at kunne gøre sig gældende blandt pigerne. Men han er genert og mangler selvtillid, så han holder sig som regel på afstand. Når han er fuld, bliver det lidt nemmere at tage kontakt til pigerne. Men ofte synes pigerne så bare, at han er for fjollet.

Rasmus er glad for at være startet på HTX, uden at have tænkt så meget over det, føler han, at han er gået ind i en ny fase af sit liv. En mere voksen fase. Han havde det egentlig ikke særlig godt i folkeskolen, følte sig tit overset – og ikke taget seriøs. Men her på HTX er han blevet positivt overrasket over, at lærerne taler respektfuldt til eleverne og lytter, når de svarer. Han synes kontakten er meget mere ligeværdig, og at han bliver behandlet som den unge mand, han føler, at han er. I det hele taget har det været et friskt pust for Rasmus at skifte skole, også hvad kammeraterne angår. Nu mangler han bare at få lidt kontakt til pigerne. I relation til pigerne er han irriteret over, at han er så tynd. Især er han ked af sine tynde arme. Han har prøvet at løfte vægte i et fitness center, og han springer aldrig et måltid over. Tre gange om dagen spiser han typisk: Om morgenen havregryn, frokost: rugbrødsadder og til aften er det mors sovs, kartofler og kød. Alligevel bliver han ved med at være lige tynd. Og det er også selvom, han slet ikke holder igen hvad slik og kage angår. Efterhånden har han konkluderet, at han bare har et højt stofskifte, og der er ikke noget at gøre ved det. I træningscentret var der en der sagde, at man kunne tage nogle steroider, og så ville resultaterne vise sig i form af svulmende muskler. Men så langt er han ikke villig til at gå. Det er alt for farligt, så hellere leve med de tynde arme. I stedet er han begyndt at gå med to t-shirts af gangen, så virker man lidt mere polstret.

Derhjemme har Rasmus det fint. Hans mor og far bor stadig sammen og alt fungerer, som det skal, med faste spisetider, tv og aftenskafe. Han ved godt, at han altid kan komme til sine forældre, hvis han har problemer. Men samtidig føler han, at der er meget langt mellem det liv, hans forældre lever, og hans eget ungdomsliv. Forældrene lever et helt igennem borgerligt liv med aftenskafe ved kakkelbordet og hækkлипning i weekenden osv. En gang imellem forsøger han at fortælle forældrene, hvad han laver i skolen. Men de er ikke særligt interesserede. Så længe han siger, at det går godt, og at han er glad, så er de tilfredse. Han ved, at de mener det godt, og at de ikke rigtig forstår sig på alt det nye, han lærer i skolen, men alligevel kan han ikke lade være med at føle sig en lille smule ensom i relation til forældrene. Han føler faktisk, at hans mormor og morfar er mere interesserede og har tid til at lytte end hans forældre. I det hele taget er Rasmus et familiemenneske, der sætter stor pris på sine onkler og tanter, såvel som sine bedsteforældre. Han betragter familien som sin base. Han håber også, at han selv får en familie en dag – når der altså er kommet hul igennem til pigerne. Men det skal i øvrigt heller ikke være lige nu. Først skal han jo lige opleve noget, og så siden kan han slå sig til ro og måske starte sin egen virksomhed. Måske importere et eller andet genialt han har fundet på en rejse eller sådan noget... Verden ligger åben for Rasmus, og han er fortrøstningsfuld, også selvom han ikke føler at livet altid er lige nemt. Men der er da mange der har det meget værre. Han har jo ikke store problemer af nogen art, det er han godt klar over. Hans største problem er nok den følelse af ensomhed og rådvildhed der sniger sig ind på ham nogen gange, når han er alene. Men heldigvis ikke så tit.

Gruppen som den ser ud i spørgeskemaerne og interviews

Det kendetegner 'de helt almindelige', at der er relativt mange blandt dem, som i høj grad kan tale med såvel deres mor som far, hvis de får problemer eller om noget, der går dem på – men altså vel at mærke ikke i *meget* høj grad, som det er tilfældet for nogle af de andre typer. Ligeledes er det typisk for denne gruppe, at de har et godt (men ikke meget godt) forhold til deres klassekammerater.

Generelt har gruppen ikke de store problemer at slås med, deres familiebaggrund er typisk stabil og fornuftig. Når vi mødte denne type unge i interviewundersøgelsen, kunne vi genkende dette billede og oplevede fx flere eksempler på, at selv skilsmisse foregår udramatisk og med hensyntagen til børnene. Alligevel er skilsmisse netop en af de 'hverdags'-problematikker der kan efterlade sig spor i de unge og for en periode påvirke den generelle trivsel.

Skilsmisser og trivsel

"... det betød ikke det store. Det er 3 år siden de blev skilt. Min mor har fået en ny mand og det er fint – det er som det skal være" (pige 16 år).

"Jeg har et nært forhold til min mor, men har ikke et nært forhold til min far for tiden. De bor begge tæt på. De har dog begge fået nye kærestes, så der er meget flytten rundt" (dreng 16 år).

"Jeg har det egentlig fint med det. Hvis du havde spurgt mig for nogle år siden så havde jeg sagt nej, og sagt at jeg aldrig kunne tilgive mine forældre at de blev skilt. Men nu synes jeg egentlig at det er fint, fordi jeg har fået så mange nye venner og nogle nye halvsøskende" (pige 17 år).

Denne gruppes svar på spørgsmål om *baggrundsfaktorer* indikerer, at det typiske for disse unge er en almindelig kernefamilie. Fx er gruppens andel af unge, som oplever, at deres forældre har problemer med at få pengene til at slå til hverken særlig høj eller særlig lav.

'De helt almindelige' ligger i forhold til *sundhed og interesse for sundhed* midt mellem de andre grupper. Det gælder andelen for hvem sport/motion har meget stor betydning, hvor mange der synes de vejer for meget, hvor ofte de har ondt i skulder/nakke, hovedpine og mavepine. Det gælder om de får sovet nok i hverdagene. En undtagelse er at rigtig mange i gruppen spiser de tre hovedmåltider hver dag. Her ligger gruppen højest sammen med 'dem med mod på livet'. En anden undtagelse er rygning. Også her er 'de helt almindelige' sammen med 'dem med mod på livet' dem, hvoriblandt færrest har røget en hel cigaret.

Kost og motion

"Jeg lever sundt, jeg er tvunget til det, for jeg dyrker en del sport. Jeg tænker da over hvad jeg spiser, men jeg spiser mest almindelig mad. Min mor laver bare mad... hun laver almindelig dansk mad. Frikadeller" (dreng 16 år).

"Det er en med masser af salater. Og med noget frugt, og vand til. Men jeg skal også være mæt. Jeg spiser meget. Jeg spiser dog også en del slik" (pige på 16 år om "en god madpakke").

I forhold til spørgsmål om *fritidsliv* kan det nævnes, at det ligesom for 'dem med mod på livet' og 'de glade og nørdede' kun er lige under en fjerdedel, der ikke går til noget i deres fritid i denne gruppe. Hvad angår disse unges følelse af tryk både i området, hvor de bor og i Fredericia by om aftenen og natten. 'de helt almindelige' har den laveste andel, som har været oppe at slås.

'Dem med mod på livet'

Samlet kan man sige om den type unge i Fredericia, vi kalder 'dem med mod på livet', at det er unge, der har det rigtig godt – især ved et rigtig godt forhold til deres forældre. I spørgeskemaet består denne gruppe af 520 unge, hvilket er 24 % af de unge i undersøgelsen. Nedenfor præsenteres Martin, som er typisk for 'dem med mod på livet'.

Martin

Martin er en frisk ung fyr med gang i tilværelsen. Martin er 19 år og går på gymnasium, han er udadvendt, engageret og velformuleret. Giver et fast håndtryk og har både lune og koncentration i blikket. Han er smart klædt, men på den lidt flippede måde. Har halvlangt hår, baggy jeans og en pink t-shirt med teksten 'More to life'.

I hverdagen har han travlt, for ud over at passe sin skole spiller han også musik i et band, han er med i skolens elevråd og festudvalg og bor i et bofællesskab sammen med fire af hans bedste venner fra skolen. Der er ikke rigtig tid til motion i Martins hverdag, men til gengæld er han ikke typen, der sidder stille. Der sker altid noget og han er altid på vej fra det ene til det andet. Opstår der en naturlig pause i hans dagsprogram, er han da også altid med på en frisk fodboldkamp på græsset bag ved skolen. Til årsfesten havde elevrådet arrangeret fodboldkamp mellem elever og lærere, og dér var han naturligvis med på holdet. Han cykler også altid fra det ene til det andet.

Så alt i alt får han nok den motion han skal have – mener han selv. Og han ryger ikke... det er simpelthen for dumt.

Han tænker ikke over vægten, for den er bare som den er... han er ikke overvægtig. Og han tænker heller ikke specielt over maden. De er fire drenge, der bor sammen, så de serverer jo ikke ligefrem kaninfoder, som han kalder salat. I stedet kan de lide en god kødsovs til pastaen eller en lækker lasagne, en bøf med kartofler og måske lidt kogte ærter til er da heller ikke af vejen. Nogen i bofællesskabet køber også frugt. Der ligger tit æbler og bananer i køkkenet, men Martin spiser dem ikke. Han tager en rugbrødsmad med spegepølse i stedet for.

Han kan godt lide at tage et hiv på en joint i ny og næ, hvis en i bofællesskabet tilfældigvis har en smule pot. Så sætter de en god film på dvd'en og tager en slapperaften. Men det er nu sjældent det sker, for der er så meget andet han også gerne vil. Han arrangerer blandt andet spilleaftener hvor de spiller på computeren... sådan en aften bliver der spist slik og pizza og drukket nogle øl... men ikke så de bliver fulde.

Til fester og bagefter når de har været ude at spille, kan Martin godt drikke nogle øl. Men han bliver sjældent helt vildt fuld, for det er næsten altid ham, der er den 'ansvarlige', og derfor er han altid travlt optaget af at organisere og arrangere...

Martin har det godt med sine forældre. De kan snakke om alt. Moren er folkeskolelærer og faren gymnasielærer, så der er tit blevet diskuteret litteratur og politik ved middagsbordet i hjemmet. Selvom Martin er flyttet hjemmefra, så bor han tæt på sine forældre og tager hjem og spiser et par gange om ugen. Både på grund af den gode og gratis mad, men egentlig også for at se sine forældre. Han kan godt lide at snakke og diskutere med dem ... også om sine skoleopgaver. De hjælper gerne, hvis han har behov, og under alle omstændigheder er de interesserede i, hvad han laver uanset om det er en skriftlig opgave i engelsk eller om han er ved at arrangere fest på skolen. Martin har også et par mindre brødre, dem kan han også godt lide at hænge ud med.

Martin klarer sig godt i skolen. Han får ikke altid de karakterer, som han egentlig kunne få, men det handler om, at han ikke altid får brugt tid nok på skolearbejdet... der er jo også så meget andet, der trækker. Han er altid med, når der sker noget socialt, fredagsbar, kulturaftener, byfest, skolefest osv. . Han mangler egentlig ikke penge, for han får SU som udeboende, og hans forældre betaler hans husleje i bofællesskabet, så han behøver ikke at have et job ved siden af. Pengene bruger han blandt andet på at gå ud og høre musik og på at tage et par bajere med drengene fra bandet. Men egentlig interesserer penge ham ikke, bare han kan få råd til at høre musik.

På skolen er Martin tit toneangivende, også fordi han har en mening og siger den højt. Han vil behandles ordentligt af lærerne... de skal behandle ham med respekt og lytte til hans meninger, ligesom han lytter til deres. Han mener, at der skal være plads til alle, også dem der er lidt anderledes.

Når Martin er færdig med sin uddannelse planlægger han at tage et års tid til Afrika og arbejde som frivillig på et børnehjem eller i en skole. Han har en ældre fætter der har gjort det, så han ved ret meget om hvordan det foregår. Han gider ikke rigtig de almindelige dannelsesrejser, han har brug for at føle, at han gør noget. Når han kommer hjem fra Afrika, kan han så tage stilling til, hvilket job han skal have. Men han forventer at blive boende i eller omkring Fredericia, for det er jo her, han har sin familie og sine venner. Med tiden vil han godt finde en kæreste og få nogle børn.

Gruppen som den ser ud i spørgeskemaerne og interviews

Det kendetegner 'dem med mod på livet', at der er relativt mange blandt dem, som i meget høj grad kan tale med såvel deres mor som far, hvis de får problemer eller om noget, der går dem på. Typisk kan disse unge også i nogen grad tale med deres lærere om den slags. De har et meget godt forhold til deres klassekammerater og til deres nærmeste ven. Mange laver altid ting, de kan lide sammen med deres forældre derhjemme (fx hygger, laver mad) og skændes aldrig eller kun sjældent med forældrene. Disse unge føler sig typisk aldrig ensomme, har ikke har været kede af det inden for de sidste to uger og har ikke skåret i sig selv med vilje.

Kønsfordelingen er mere lige end for de første to grupper ('de anderledes' og 'de glade og nørdede'), men drengene er dog overrepræsenterede. Ligesom blandt 'de glade og nørdede' er der lidt færre ældre (18-21-årige) og lidt flere af de helt unge (13-14-årige), end når man ser på den samlede gruppe unge i Fredericia.

Blandt 'dem med mod på livet' er en relativ høj andel, som har skrevet, at deres forældre synes, det er meget vigtig, de får en uddannelse. De minder i den forstand om 'de glade og nørdede' og har da også en høj andel, for hvem undervisningen i skolen har meget stor betydning. Dog ikke helt så høj som for 'de glade og nørdede'. Generelt minder 'dem med mod på livet' og 'de glade og nørdede' om hinanden på samme måde som 'de anderledes' og 'de bekymrede'. 'De glade og nørdede' skiller sig således mere markant ud, men 'dem med mod på livet' viser samme tendens på mange områder.

Ser man på *baggrundsfaktorer* som forældrenes herkomst, deres økonomi eller om de bor sammen, skiller 'dem med mod på livet' sig ikke markant ud, men gruppen er fx den, hvor færrest oplever, at deres forældre har svært ved at få pengene til at slå til (se figur 5 i afsnittet om 'de anderledes'). Langt de fleste af 'dem med mod på livet' kommer fra en ressourcestærk kernefamilie.

Ressourcestærke forældre

"Jeg har nogle rigtig gode forældre. Jeg har en lejlighed i Fredericia, hvor mine forældre betaler huslejen og vi har et fast madbudget, hvor mine forældre betaler halvdelen" (dreng 19 år).

"Ja, men det er også fordi mine forældre tidligere har kørt mig rundt. Og det vil de ikke mere. De vil ikke køre mig rundt til alle de ting jeg laver. Så mine forældre har købt en gammel bil til mig, og så kører forsikringen igennem dem. Så det er helt fint – og jeg betaler ikke for at bo hjemme. Så jeg har reelt set ikke nogen udgifter" (pige 18 år).

Gruppen minder som nævnt om 'de glade og nørdede' i mange henseender, og det gælder også i forhold til *sundhed og interesse for sundhed*. Blandt andet er 'dem med mod på livet' den gruppe, hvor næst flest (efter 'de glade og nørdede') angiver, at sport og motion har meget stor betydning for dem. 'dem med mod på livet' har den næstlaveste andel, som selv synes, de vejer for meget. Relativt få har røget en hel cigaret og relativt få prøvet at ryge hash. Det samme gælder hvad angår deres søvn. Også her får relativt få af dem sjældent eller aldrig sovet nok i hverdagene.

Motion og kost

"Jeg dyrker meget motion, jeg cykler og løber og går i motionscentret, så jeg får lidt af det"

hele. Med mad, så lever jeg mere usundt. Jeg kan godt lide sodavand og chips. Og det må gerne være om aftenen, når man har spist” (dreng 19 år).

”Mine forældre er vegetarer, og derfor skræller de nogle gulerødder, som står hjemme i køleskabet. Vi kan selvfølgelig godt gå i byen og drikke nogle øl, men sådan overordnet set føler jeg at det jeg spiser er varieret og sundt nok. I forhold til motion kan jeg ikke overskue så meget fordi jeg har ikke tid... det er nogen gange helt vildt så meget jeg laver. Så jeg vil hellere slappe af end at gå ud og løbe en tur” (pige 19 år).

”Sundhed for mig det er at jeg ikke gider tage på. Derfor spiser jeg nogenlunde sundt. Men motion, dér får jeg ikke gjort særlig meget ved det. Det handler om tid – jeg har ikke tid til det” (dreng 19 år).

Der hvor ‘dem med mod på livet’ især adskiller sig fra ‘de glade og nørdede’ er ved, at førstnævnte ikke har så høj en andel, som får specialundervisning, færre har drukket alkohol og røget, færre af dem er blevet mobbet, færre er bange for at blive overfaldet, hvis de færdes i Fredericia om aftenen eller natten og færre har været oppe at slås. Selvom ‘de glade og nørdede’ er kendetegnet ved generelt at have det godt, ser de ud til at have det lidt sværere end ‘dem med mod på livet’, som de ellers ligner på en del punkter. Heldigvis, kan man sige, er et kendetegn ved ‘de glade og nørdede’, at de gerne taler med alle mulige forskellige personer omkring dem, hvis de har problemer eller noget, der går dem på.

‘Dem med mod på livet’ er derimod kendetegnet ved at være en ressourcestærk gruppe unge, som har det rigtig godt og især har et rigtig godt forhold til deres forældre.

‘De bekymrede’

Typen, som vi kalder ‘de bekymrede’, er en gruppe af unge, der ikke altid har det så godt. Denne gruppe består af 316 unge i spørgeskemaundersøgelsen, hvilket er en andel på 15 %.

Her skal vi møde Lisette, som sætter kød og blod på meget af det, der kendetegner ‘de bekymrede’.

Lisette

Lisette er 17 år. En veltalende og køn pige, der helt tydeligt går op i sit udseende. Hun er klædt moderigtigt og har en hel del smykker på, solbriller i håret og mobilen i lommen. Hun er helt tydeligt en populær pige både blandt de andre piger, men også blandt drengene. For et års tid siden dyrkede Lisette gymnastik på eliteplan. Men på grund af alder og fordi det tog for meget af hendes tid, er hun nu kun gymnast for sjov – som hun siger. Hun træner dog stadig et par gange om ugen og holder derfor sin krop i god form. Hun er slank og veltrænet. Som elitegymnast var Lisette altid på diæt for ikke at tage på. Det er hun ikke mere, men hun tænker over alt, hvad hun spiser, og hun ved nøjagtig, hvor mange kalorier der er i stort set alt. I løbet af dagen har hun konstant et regnskab kørende inde i hovedet, så hun ved næsten helt præcis, hvor mange kalorier hun har indtaget i dag. Hvis hun synder den ene dag og spiser et stykke kage, sørger hun for at få et tilsvarende lavt kalorieindtag dagen efter.

Lisette synes ikke, hun klarer sig godt i skolen. Hun har som regel læst lektier, men er ikke ret aktiv i timerne. Især hader hun dansk. Det er så ukonkret, og hun gør alt, hvad hun kan, for at læreren ikke skal få øje på hende, når han vil vide, hvad et eller andet dødsygt digt fra

syttenhundredehvidkål handler om. Desværre synes hendes forældre, det er enormt vigtigt med uddannelse. De ville meget hellere have haft, at hun havde valgt gymnasiet, men Lisette valgte hhx, for det synes hun er en langt mere anvendelig uddannelse. Men hun kan godt huske, hvordan det var i tiden, inden hun tog den beslutning. Nogen gange blev det for meget for hende. Alle kravene og forventningerne fik hende endda til at skære i sig selv. Smerten overdøvede ligesom alle kravene og forventningerne

I sin fritid og når hun ikke går til gymnastik arbejder Lisette i en tøjbutik. Hun arbejder meget, i hvert fald 3-4 gange om ugen. Men hun har også et højt forbrug, hun køber meget tøj og makeup og musik. Den tid der er tilovers bruger hun stort set på sin kæreste. Han er lidt ældre og har arbejde og bil. Hun gør meget for at passe ind i hans liv og ikke virke for 'barnlig'. Hun laver aftensmad til ham, når hun kan og så ser de tv og drikker en kop te i sofaen hjemme hos ham. Egentlig bor Lisette hjemme hos sin mor og far, men hun er der ikke ret meget. Det er ikke fordi de har det dårligt sammen, hun kan som regel godt komme til dem, hvis hun har problemer. Men Lisette synes bare at det er mere voksent at være sammen med kæresten, og have sit eget liv. Forældrene er uenige med hende indimellem og så skændes de, men heldigvis bliver de for det meste hurtigt gode venner igen. Lisette synes, at de må indse at hun altså er gået hen og blevet voksen. Hvis kæresten 'inviterede' ville hun flytte op til ham, men ellers bliver hun hjemme, til hun er færdig med sin uddannelse. Men som sagt har hun det også okay med sine forældre. Der er bare en ting, som de ikke snakker om. For halvandet år siden mistede Lisette sin storebror. Han blev dræbt i en bilulykke. Han dyrkede også gymnastik, i samme trup som Lisette. De plejede altid at være sammen og rejste meget sammen med truppen. Lisette har ikke rigtig snakket med nogen om hans død. I truppen ved de det selvfølgelig, men nu er hun jo på et andet hold. Og hun har ikke lyst til at snakke med sine forældre om det, for de er jo kede nok af det i forvejen. Hendes kæreste ved det faktisk ikke, for ham har hun først mødt efter brorens død. Det er ikke lige den slags ting hun snakker med ham om. Folk har da sagt til hende at hun skulle snakke med nogen om det, men hun er typen, der klarer sine problemer selv, siger hun.

Inderst inde drømmer Lisette om at blive designer. Tidligere talte hun meget om at søge optagelse på Kolding designskole. Men det blev ikke til noget, og nu er hun jo i gang med en handelsuddannelse. Når hun er færdig, er der mulighed for, at hun kan komme til at arbejde fuldtid i tøjbutikken, det har bestyreren da sagt. Det er måske ikke lige drømmejobbet, men det kender hun jo, og folk er søde i butikken og så ligger den heller ikke ret langt fra dér, hvor hendes kæreste bor.

Hvis hun ikke kan få arbejde i tøjbutikken, så har hun tænkt sig at søge i Imerco. Men det er selvfølgelig kun aktuelt hvis hun ikke har vundet i Lotto. Hende og kæresten spiller ret meget sammen. De spiller Lotto og Keno. Og Lisette køber næsten skrabelodder hver dag... det ville jo være så fedt at komme hjem til kæresten med en gevinst. Lisette ved præcis hvilke møbler hun ville købe til lejligheden, hvis hun altså vandt.

Ind imellem har Lisette nogle dårlige dage. Hun vågner bare op og er af uforklarlige årsager trist og ked af det. Men så løber hun en tur. Og måske faster hun så den dag, for man kan godt få det dårligt af at have fyldt sin krop med alt for meget usundt.

En hverdag med ro og forudsigelighed samt en god portion dagdrømmeri holder Lisettes følelsesliv under kontrol. Savnet af broren er helt ubehandlet... og spørgsmålet er hvor længe Lisette kan holde følelserne under kontrol? Desværre tror alle i hendes omgangskreds, at Lisette bare er en sej pige med styr på livet.

Gruppen som den ser ud i spørgeskemaerne og interviews

Det kendetegner 'de bekymrede', at der er relativt mange blandt dem, som i nogen grad kan tale med såvel deres mor som far, hvis de får problemer eller om noget, der går dem på. Det er også typisk, at de slet ikke kan tale med deres lærer om den slags. Mange svarer, at de engang imellem skændes med deres forældre, men også engang imellem laver ting, de kan lide derhjemme sammen med forældrene. Typisk har de et godt forhold til deres klassekammerater (men bruger vel at mærke ikke selv betegnelsen meget godt). Mange af dem fortæller også, at de er ensomme af og til.

Ensomhed

"Jeg er nok sådan en person, hvor der ikke er ting jeg ikke kan klare selv... jeg går ikke til min mor. Hvis jeg endelig har problemer, så klarer jeg dem selv, ellers så må de fordufte..." (pige 18 år).

"Min base er ved mig selv" (pige 19 år).

Kønsfordelingen er mere lige end for de to forrige grupper, men pigerne er dog i overtal. Hvad angår alder er der ligesom blandt 'de anderledes' lidt flere ældre (18-21-årige) og lidt færre af de helt unge (13-14-årige) end i de andre grupper.

Selvom også langt de fleste i denne gruppe har forældre, som synes, det er vigtigt, at de får en uddannelse, er det langt færre end i gruppen 'de glade og nørdede', der svarer, at skolen har meget stor betydning for dem og også langt færre, som selv synes, de klarer sig meget godt fagligt i skolen. I modsætning til, hvad der ser ud til at gælde for 'de glade og nørdede', som trives ganske godt, kan man forestille sig, at der for 'de bekymrede' er en vis sammenhæng mellem forældrenes forventninger til dem om at klare sig i uddannelsessystemet og den ikke så gode trivsel, de giver udtryk for.

Skole og uddannelse

"Jeg tænker da også meget, hvad kan jeg bruge min uddannelse til bagefter – kan jeg komme videre?" (dreng 19 år).

"I går sad jeg hos frisøren og lavede lektier – og der kunne jeg ikke holde hovedet koldt, fordi der var så meget at lave" (pige 17 år).

Gruppen skiller sig ikke voldsomt ud, når man ser på forskellige *baggrundsfaktorer* såsom forældrenes herkomst, om forældrene bor sammen eller forældrenes økonomi, som de unge oplever den. Dog er gruppen den, hvor næst flest oplever, at deres forældre enten sommetider eller næsten altid har svært ved at få pengene til at slå til.

Gruppen adskiller sig heller ikke markant, når det gælder spørgsmålene om *sundhed og interesse for sundhed*. På mange punkter ligner gruppen 'de anderledes', men de førstnævnte er mindre ekstreme. Således ligger de blandt andet mellem 'de anderledes' og resten af de unge, idet 'de bekymrede' har den næstlaveste andel, for hvem sport og motion har meget stor betydning og den næsthøjeste andel, som selv synes, de vejer for meget. Relativt mange af dem har røget en hel cigaret og relativt mange prøvet at ryge hash. Det samme gælder, hvad angår deres søvn. Også her får relativt mange af dem sjældent eller aldrig sovet nok i hverdagene, men

for hvert spørgsmål, ikke nær så markant forskelligt som, når man ser på 'de anderledes og kollisionskurs'.

Ser man på, om gruppen prøver at spise sundt, og hvor ofte de drikker sodavand og spiser henholdsvis fastfood, slik, chips eller frugt og grøntsager, skiller gruppen sig ikke ud i forhold til hele gruppen af unge i Fredericia.

Kost

"Som I kan se er jeg ikke særlig stor – jeg spiser bare og er glad" (dreng 18 år).

"Jeg tænker rimeligt meget over hvad jeg spiser – men det er også fordi min stedfar har sukkersyge. Men også fordi man ser nogle mennesker, som bare er så store og fede" (pige 19 år).

"Altså, primært at det er sukkerfattigt og fedtfattigt. Hvis man spiser for meget usundt, så får jeg dårlig samvittighed. Slik og kage giver mig dårlig samvittighed" (pige 19 år).

I forhold til spørgsmål om *fritidsliv* er gruppen den, hvor næst færrest går til noget i fritiden. I forhold til tryghed i området, hvor de unge bor, ligger gruppen igen mellem den ekstreme gruppe 'de anderledes' og resten.

'De anderledes'

Denne gruppe unge, som vi har valgt at kalde 'de anderledes' er kendetegnet ved, at de har det rigtig dårligt og ikke nogen de kan tale med om det. Gruppen er den, der skiller sig mest markant ud i en lang række forhold, ikke blot ved ringe trivsel, men også blandt andet hvad angår social baggrund, sundhed og deres fritidsliv.

Nedenfor vil vi præsentere 2 unge, som hver især er typiske for denne gruppe. I alt er 294 af de unge, som har svaret på spørgeskemaet, i denne gruppe, hvilket svarer til ca. 14 %. Der er dog formentlig især i denne gruppe af på mange måder resourcesvage unge, en del, som ikke har besvaret spørgeskemaet, hvorfor andelen af 'anderledes og på kollisionskurs' i Fredericia nemt kan tænkes at være højere.

Nu skal vi møde Lene og Kevin, som er konstrueret på baggrund af forskellige personer fra undersøgelsens materiale, men som kunne være to unge i Fredericia af typen 'de anderledes'.

Lene

Lene er 18 år og efter en længere periode på 1 år, hvor hun har gået hjemme, er hun nu startet på Produktionsskolen.

Lene har maskinklippet kort hår. Hun er klædt i en stor skovmandsskjorte og sorte cowboybukser. På fødderne har hun store Dr. Martens støvler. Hun virker afventende og lidt sky, når man møder hende. Hun fremstår som en 'stille' pige, der kun langsomt og forsigtigt giver sig til kende. Men så snart hun åbner munden, ved man, at hun er en pige, der har sine meninger, og at hun er godt begavet.

Hun har klaret sig godt fagligt og har rimelig nemt ved det boglige. Alligevel har hun haft det rigtig svært i folkeskolen, og er blevet mobbet meget. Lene er nemlig overvægtig og har været det næsten altid. Hun er også homoseksuel og hendes 'anderledes' udstråling sammen med hendes overvægt har gjort hende til et nemt mobbeoffer. Selv den dag i dag bliver der råbt efter hende,

når hun går nede i byen. Det er mest unge drenge, der kalder hende: fede lebbe! Lene er bange for drengene, fordi de et par gange er kommet tæt på hende og har skubbet og tjattet til hende. Det er meget utrygt for hende, og hun er meget ked af det i tiden efter sådan en episode.

Derhjemme bor Lene sammen med sin mor og sin lillebror. De har det sådan set meget godt i dag, men indtil for et år siden drak Lenes mor meget. Nu er hun i Anonyme Alkoholikere, og Lene forsøger at støtte hende i at komme ud af sit alkoholmisbrug. Mens moren drak, var det Lene, der passede tingene derhjemme og sørgede for, at hun og broderen fik aftensmad og rent tøj osv. Lene har ikke rigtig kontakt med sin far mere. Han flyttede, da hun var omkring 6 år, og han har ikke rigtig haft plads til Lene i sit nye liv. Lene kan i øvrigt heller ikke rigtig med faderens nye kone, som hun kalder en 'pudderdåse med bruncreme i hele femøren'. Nu er det efterhånden nogle år siden, hun har besøgt dem.

Derhjemme har Lenes mor accepteret, at Lene er homoseksuel, og de har det faktisk okay sammen i dag. Men det er stadig Lene, der tager en stor del af ansvaret for hjemmets daglige gøremål. Og desværre er lillebroren kommet ind i et dårligt miljø. Selvom han er mindreårig, har politiet været der et par gange, fordi han har stjålet knallerter og smårapset. Det gør Lene rigtig ked af det, for hun holder utrolig meget af sin lillebror.

Lene kan ikke rigtig snakke med sin mor om alle sine bekymringer, for moderen har nok at gøre med at kæmpe sig ud af sit alkoholmisbrug, og desuden har det de sidste mange år været Lene, der skulle hjælpe sin mor og ikke omvendt. Lene føler sig ensom og spiser stadig for meget, selvom hun gerne vil tabe sig. Men hun prøver at gøre noget ved det. Hun har meldt sig i et fitnesscenter, fordi de har et fedtmulehold for piger på hendes størrelse. Men det er kun i perioder, hun kommer der. Når hun er meget deprimeret, bliver hun hjemme og ser film og spiser chips og slik. Hun brækker sig tit, når hun har spist en stor portion af det 'forbudte mad'. Når hun har lidt mere overskud, går hun igen i fitnesscentret, og så forsøger hun også at gøre noget ved maden. Eksempelvis laver hun pastasalat som slankemad. Men det er også et økonomisk problem for Lene at være på slankekur. Hendes mor er dybt forgældet på grund af druk, så de har stort set ingen penge, og sund mad koster mere end usund mad. De spiser tit pottes fritter og fiskefilet fra fryseren. Eller færdigpizzaer fra fryseren. Eller pølser. Eller ofte bare pasta med ketchup.

I en periode havde Lene en kæreste. Men hun gik fra hende, og Lene blev så ked af det, at hun tog en overdosis Panodil. Heldigvis brækkede hun sig, og moderen kom hjem og fandt hende og fik hende på fode igen. Moderen tilskrev selvmordsforsøget ungdommelig kærestesorg og sendte Lene til lægen, som sagde, at Lene har en depression og gav hende antidepressiver. Lene har fået det lidt bedre, men hun er stadig ked af det og ensom. Hun har ingen venner... det har der ikke været tid til i Lenes travle liv som passer både sin mor og bror.

Generelt føler Lene, at der er meget få tilflugtssteder for hende i Fredericia. Hun passer ikke ind i det traditionelle ungdomsliv i byen. Diskoteker er ikke lige hende. Hun kunne godt tænke sig at flytte til København, for hun har hørt, at det er nemmere at være homoseksuel i byen, og så er der mere alternativ kultur. Lene kunne godt tænke sig at være en del af miljøet omkring Ungdomshuset i København. Men Lene kan ikke flytte til København, for hun skal jo hjælpe sin mor, og så føler hun ikke, at hun kan svigte sin lillebror. De to er meget knyttet til hinanden.

Der er dog lys i mørket. På produktionsskolen har Lene for første gang i meget lang tid mødt en gruppe jævnaldrende, der er ligeså anderledes og 'udenfor' som hende. De andre elever har accepteret hende, og de har fundet et fællesskab i 'anderledesheden'. Det var en ny

socialrådgiver, der foreslog Lene at starte på produktionsskolen, bare lige for at komme i gang med et eller andet. Og Lene har faktisk fået det lidt bedre. Hun er kommet ud af sin isolation og er også begyndt at tænke lidt på at tage en uddannelse i fremtiden. Men hun mangler selvtillid, og så er hun bange for, at mobberiet skal vende tilbage, hvis hun starter på en uddannelsesinstitution. Samtidig er hendes ansvar i hjemmet også stadig for stort til, at hun reelt har overskud til at hjælpe sig selv.

På produktionsskolen har hun mødt nogle lærere (voksne), som hun er begyndt at fatte lidt tillid til. Lene har ellers ikke oplevet, at voksne har kunne hjælpe hende tidligere, men måske vil hun med tiden tø lidt op og fatte tillid til en af de ansatte på Produktionsskolen. Det afgørende er at de respekterer hende og lytter til hende. Samtidig stiller de ikke for store og urimelige krav til hende. Og de skælder hende ikke hele tiden ud.

Kevin

Kevin er 17 år. Øjnene flakker og kroppen er hele tiden i bevægelse, enten ved et ben, der vipper eller en finger, der trommer på bordet eller armlænet. Kevin skifter siddestilling cirka en gang i minuttet... Han er ikke den meget talende type, når man sætter sig for at føre en samtale med ham. Men han er alligevel den højtråbende type, der ofte har en smart bemærkning i ærmet. Han er klædt helt enkelt i jeans og t-shirt med en kasket på hovedet. Derudover har han et par guldsmykker på, ring i øret og en halskæde.

Kevin har gået på mange skoler i sit liv. Som han selv formulerer det, så ender det som regel med, at han bliver smidt ud. Det er temperamentet, den er gal med. Han har svært ved at styre det, og det har han altid haft. Et par gange har han slået på lærere, der har skældt ham ud – raseriet kommer, hvis han føler, det er uretfærdigt, eller hvis han oplever, at de håner og nedgør ham. Men han er også gået løs på de andre elever. Årsagen har typisk været, at de har lavet sjov med ham, og han har oplevet det som drilleri. Det er selvfølgelig også sket, når en af de andre elever har været provokerende. Alt i alt sker det ret tit, at Kevin ender med at enten give eller få et par på hovedet. *"Jamen når det hele bare er sort foran mig, så slår og sparker jeg, og kaster med sten – og et eller andet."* Faktisk sker det så tit, at hans ene håndled permanent er begyndt at sige en kliklyd, når han bruger det, fordi det har været brækket en del gange.

Når Kevin er i byen, kan han også godt drikke ret meget og så bliver han selv provokerende – nogen gange har jeg bare lyst til at finde en, jeg kan give et par på hovedet, siger han. Men det er typisk efter, at han har drukket en flaske vodka og en god portion øl. Helt galt er det, når han er taget amfetamin eller andre stoffer. Kevin har et accelererende forbrug af forskellige stoffer...

Vold har næsten altid været en del af Kevins liv. Derhjemme bankede hans far ham, når han havde gjort noget han ikke måtte. Da hans forældre blev skilt (Kevin var 8 år da de blev skilt) fortsatte moren med at slå Kevin, og siden mødte hun så Kevins stedfar, og han er også voldelig. Han råber og skriger af Kevin og hans bror. Men moren tør ikke slå ham mere, i hvert fald ikke når hun er alene med ham, for nu er Kevin blevet en stor fyr, der slår igen.

I skolen har Kevin egentlig ikke svært ved at regne, skrive og læse, problemet er mere at han har svært ved at koncentrere sig. Han kan simpelthen ikke sidde stille i timerne, og så ender det tit med, at læreren skælder ud, eller smider ham ud. I det hele taget er Kevins hverdag fyldt med konfrontationer. Derhjemme skændes han med moderen og stedfaderen – han hader sin stedfar, fordi han er banket ham og i det hele taget helst så Kevin hen, hvor peberet gror. I skolen er lærerne på nakken af ham, fordi han ikke kan koncentrere sig og heller ikke har lavet

lektier. Og blandt de andre elever er han et nemt drille-offer, fordi han hurtigt bliver hidsig og mister kontrollen. Kevin har ikke rigtig nogen venner... og ingen kæreste. Men han hænger ud sammen med nogle lidt ældre fyre, der har knallerter. Kevin er faktisk god til det mekaniske med knallerter, og det får han lidt respekt på – også selvom han ikke selv har råd til en knallert. Kevin har lært det mekaniske, når han ind imellem har været på besøg hos sin rigtige far, som er mekaniker. Kevin drømmer om at få sin egen knallert eller scooter, men det har vist lange udsigter, for derhjemme brokker hans mor sig konstant over, at de mangler penge, og at han er en dyr ung mand at holde med kost.

I øjeblikket går Kevin og venter på en retssag, hvor han regner med at få 60 dage betinget. Han har banket en elev på sin tidligere skole. Det er ikke første gang Kevin er i retten, men det er første gang han får en dom. Det er han rigtig træt af. Og han er godt klar over, at det er hans eget hidsige temperament, der bliver ved med at skabe problemer for ham. Han har talt med en voksen nede i klubben om det. Og han kunne rigtig godt tænke sig at lære at styre sit temperament. *"Det ville være godt hvis jeg kunne tage imod noget sjov uden at jeg skulle blive så sur"*, siger han.

Kevin mener også, det ville være godt for ham at flytte hjemmefra. Måske ikke til egen lejlighed, men på et kollegium eller lignende. Situationen derhjemme er uholdbar, det er nemlig kun et spørgsmål om tid, før han og stedfaderen ryger i totterne på hinanden. Og Kevin ser ikke frem til det, men han vil heller ikke acceptere flere bank fra ham.

Kevin mangler i høj grad nogen han kan gå til, når han har problemer. Som det er nu, er han stort set overladt til at tackle sine problemer selv. Han er ikke velkommen derhjemme, og i skolen er han også et 'problembarn' i så høj grad at lærerne ånder lettet op, når han pjækker. Og uden venner og kæreste er han faktisk meget alene og på helt skæv kurs. Den voksne fra klubben er egentlig god nok, men kontakten er afhængig af, at Kevin opsøger ham og ikke omvendt, og det er ikke så tit, at Kevin opsøger ham.

Gruppen som den ser ud i spørgeskemaet og interviews

'De anderledes', som vi har mødt i interviewundersøgelsen, består overvejende af to grupper unge. Dem der er anderledes på en stille måde - de passer ikke ind fordi de enten ikke kan eller ikke vil indpasse sig i de etablerede sociale og institutionelle sammenhænge. Her tænker vi eksempelvis på den tykke, kompleksfyldte, men kloge pige. Eller på drengen, som tilbringer al fritid alene på værelset foran computeren, og som ingen nogensinde kommer ind på livet af. Den anden del af denne gruppe består især af de udadreagerende drenge. Dem, der ikke er plads til i skolesystemet, fordi de ofte er voldelige. De slår på en lærer og bliver derfor smidt ud. De banker en elev og får en dom osv.. De har typisk mange skoler bag sig og ender som regel med at blive smidt ud, både af skolen, men ofte også af hjemmet og af alle andre sammenhæng de indgår i. Denne gruppe har helt typisk svært ved at styre temperamentet, og de har det svært med autoriteter. De føler sig generelt uvelkomne ligegyldigt hvor de færdes, og det er de også ofte netop, fordi de er så krævende og vanskelige at tackle.

Det kendetegner 'de anderledes', at der er relativt mange blandt dem, som slet ikke eller kun i mindre grad kan tale med deres forældre, hvis de får problemer eller om noget, der går dem på. Mange af dem kan slet ikke tale med andre voksne (fx klubmedarbejdere) om den slags og slet ikke eller kun i mindre grad med venner eller kæreste. Typisk har de været meget kede af det, triste eller ulykkelige flere gange inden for de sidste to uger. Mange af dem skændes altid eller

for det meste med deres forældre og laver kun sjældent eller aldrig ting de kan lide sammen med forældrene derhjemme (fx hygger, laver mad). Mange af disse unge beskriver deres forhold til klassekammeraterne som fra nogenlunde til meget dårligt, og denne gruppe unge føler sig i højere grad end andre unge ensomme, især er der relativt mange af dem, som gør det tit eller meget tit. Der er også markant flere i denne gruppe, som har skåret i sig selv med vilje to gange eller mere.

Blandt 'de anderledes' er der også relativt mange, som fortæller, at ellers centrale aspekter ved ungdomslivet som familie, venner, sundhed og skolen, ingen eller kun lille betydning har for dem. Dette indikerer, at der især blandt denne type findes unge, som trives så dårligt, at de har svært ved at engagere sig i noget og se mening med det hele.

I spørgeskemaundersøgelsen er pigerne stærkt i overvægt i denne gruppe, og der er en smule flere ældre (18-21-årige) og lidt færre af de helt unge (13-14-årige) end når man ser på alle de unge i Fredericia.

Når man ser på deres besvarelser af spørgeskemaet, er det tydeligt, at denne gruppe i højere grad end de andre fire typer har *massive problemer*: Flere af dem er således blevet mobbet, og flere er blevet presset til at gøre en række ting, de ikke havde lyst til. Det gælder at mobbe andre, at overfalde andre, at pjække fra skole, at stjæle i en butik, at drikke alkohol, at ryge hash, prøve andre stoffer end hash samt at have sex/seksuel kontakt. En større andel har desuden været oppe at slås. Det er især tydeligt for drengene, som generelt slås mest, men det gælder også for pigerne i gruppen, at de slås mere end andre piger. Desuden har 'de anderledes' den markant største andel, som slet ikke eller kun i mindre grad er trygge i det område, de bor og i Fredericia by om dagen. Der er også lidt flere, som er bange for at blive overfaldet i Fredericia om aftenen/natten end blandt de andre grupper unge.

Mobning og overfald

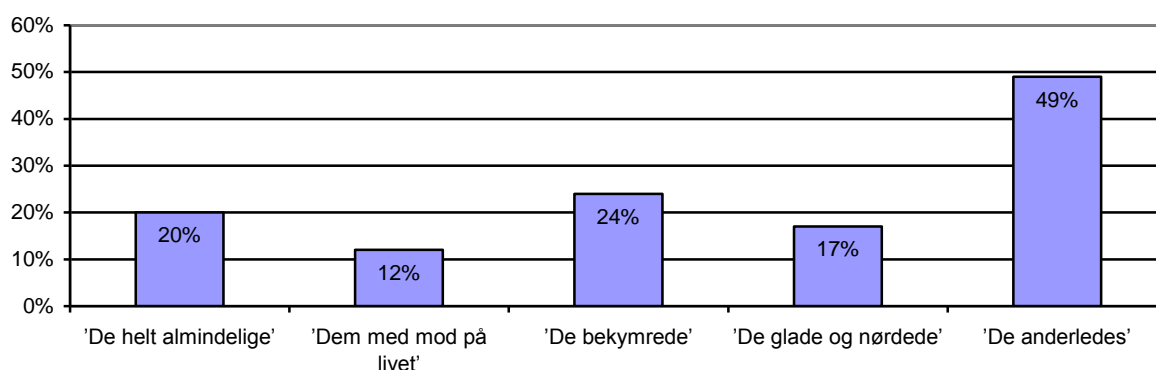
"Jeg ... kan ikke gå ud om natten uden jeg bliver råbt af. Specielt de der – undskyld mit sprog – duller som har så meget bruncreme i ansigtet at man kunne spille kryds og bolle i deres ansigt. Det er bare sådan ... lad dog være. Man behøver ikke være sådan overfor andre mennesker" (pige 16 år).

"Jeg er blevet mobbet fordi jeg er homoseksuel og overvægtig. I folkeskolen blev jeg mobbet, selvom de ikke vidste at jeg var homoseksuel. Jeg har prøvet at blive råbt af nede i byen, hvis jeg går nede i byen. Det er mest unge drenge, der råber" (pige 20 år).

"Jeg er blevet overfaldet, på grund af at jeg er punker. Der var en periode hvor det skete rimeligt tit. 7 gange på 3 måneder. Det er sådan noget med at der har stået 7 mænd omkring os... det værste jeg har oplevet, det er to sandsynligvis nazister – som kom ud af en bil og overfaldt os ... den ene havde en kniv, men de løb så væk. Der var folk over det hele, håndværkere og folk ved siden af, men de gjorde ikke en skid. Man kunne nærmest fornemme et lille smil fra dem" (dreng 18 år).

'De anderledes' adskiller sig også fra resten af de unge, når man ser på forskellige *baggrundsfaktorer*. Der er således flere end i de andre grupper, hvis forældre kommer fra lande udenfor Europa. Flere har forældre, som ikke bor sammen, ligesom flere har forældre, der ikke er i arbejde og/eller ikke har uddannelse ud over folkeskolen. Der er desuden, som figur 6 viser, en større andel, der oplever, at deres forældre har problemer med at få pengene til at slå til. Det

er også blandt denne gruppe unge, at der er flest, som har under 400 kr. om måneden til sig selv.

Figur 6: Andele af hver af de fem typer, som oplever, at deres forældre enten sommetider eller næsten altid har svært ved at få pengene til at slå til.

Ifølge interviewundersøgelsen ser der ud til at være et udtalt behov for at gruppen af unge, der har problemer på hjemmefronten, får mulighed for at bo et andet sted. Især i gruppen af 'anderledes' er det typisk, at mange savner muligheden for at kunne flytte væk fra et problemfyldt hjem og en problem-plaget relation til forældrene.

Bolig

"Det ville forbedre mit liv væsentligt at få min egen lejlighed" (dreng 18 år).

Gruppen skiller sig også ud, når det gælder forskellige spørgsmål om *sundhed og interesse for sundhed*. Der er færrest, som angiver, at sport/motion har meget stor betydning for dem, men samtidig markant flest, som selv synes, de vejer for meget (det gælder også for gruppens drenge i forhold til andre drenge) og flest, som ikke spiser de tre hovedmåltider hver dag. Gruppen har færre, som prøver at spise sundt, især derhjemme men også i skolen (når de unge er sammen med deres venner, er andelen som prøver at spise sundt derimod vel at mærke lige så lav blandt to af de andre grupper som blandt denne gruppe). Ser man på forskellige indikatorer på problematisk spiseadfærd, ligger gruppen markant højere end de andre fire typer. Der er således en højere andel, som har været på slankekur, har følt behov for at kontrollere det antal kalorier de spiser, har tvunget sig selv til at kaste mad op og/eller har spist en masse slik, chips, kage eller andre usunde ting, fordi de var kedede af det.

Sundhed

"Der står altid cola og chips hjemme hos os. Min mor drikker cola, en vane jeg forsøger at undgå, så jeg drikker Fanta i stedet" (pige 18 år).

"... Om aftenen kan jeg godt finde på at spise en pose chips eller lignende. Og jeg dyrker ekstremt sjældent motion ... men jeg vil gerne tabe mig ... Jeg ved at jeg kan, og ikke spise alt det usunde. Men der er også svært, fordi min mor tit stiller nogle chips eller noget chokolade frem derhjemme. Jeg synes ikke, det er helt fair at stille så meget frem foran en dreng på 14. Man kan ikke gøre det og så forvente, at drengen ikke spiser det ... min mor tager ikke på, hun

har en knude i maven og bløder rigtig meget” (dreng 14 år).

Blandt ‘de anderledes’ er den største andel, som har haft såvel ondt i skulder og nakke som hovedpine eller mavepine indenfor de sidste to uger. Gruppen har også den højeste andel, som har haft samleje. I denne gruppe findes desuden markant færrest, som *ikke* har prøvet at ryge en hel cigaret og flest, som har røget hash mere end en gang og/eller prøvet ecstasy. I interviews med unge, som må karakteriseres som blandt ‘de anderledes’, fik vi flere fortællinger om deres erfaringer med både rygning og illegale rusmidler. Men her viste det sig desuden, at der findes unge i denne gruppe, som afholder sig fra stoffer, fordi de har haft stofproblematikken tæt inde på livet, som det er tilfældet i det tredje citat i citatboksen ”Rygning og stoffer”.

Rygning og stoffer

”Jeg fik mit første sug da jeg var 9 og begyndte at ryge fast da jeg var 11. Jeg ryger cirka 20 smøger om dagen ... mine forældre fandt ud af at jeg røg fordi jeg røg på mit værelse. Men mine forældre ryger også selv. Min tvillingebror ryger også og min storesøster ryger til fester. Men på en måde synes jeg det er usundt og dumt ... jeg ville gerne holde helt op med at ryge ...” (dreng 15 år).

”You name it. Jeg har ikke taget heroin, men ellers: piller, kokain, amfetamin, alt mulig andet. Jeg gør det ikke mere. Jeg var ikke så langt ude, det var mere hashen ... Det smadrer dit hoved. De bliver fucked af det. Jeg var på institution og der besluttede de det for mig. Og så indså jeg at det var en god ide” (dreng 17 år).

”Jeg har en onkel som var misbruger og han tog en overdosis – formentligt heroin – og det døde han af. Så jeg ved hvor farligt det er” (dreng 19 år).

Gruppen har den største andel, som sjældent eller aldrig får sovet nok i hverdagene og er udhvilede når de vågner. Der er da også flere i denne gruppe, som selv bestemmer deres sengetid end blandt de andre grupper og flere, som har mobiltelefonen tændt, når de er gået i seng.

Endelig skiller ‘de anderledes’ sig ud, når det gælder deres *fritidsliv* ved, at det er i denne gruppe, der er den største andel, som ikke går til noget i fritiden. Gruppen er sammen med ‘de glade og nørdede’ dem, hvor flest fortæller i spørgeskemaundersøgelsen, at de er politisk aktive i et (ungdoms)parti eller udfører bestyrelsesarbejde, men det er en relativt lille andel af de unge i Fredericia også i disse to grupper, som bruger tid på den slags.

I interviewundersøgelsen har vi blandt andet fokuseret på de unges holdninger til demokrati og indflydelse, og dette emne deler helt tydeligt ‘de anderledes’ i to: På den ene side de stille ”nørdede”, der mener noget. På den anden side de udadreagerende drenge, der giver udtryk for et lavt abstraktionsniveau og intet overskud til at sætte sig ind i ”samfundsrelevante” emner. Deres nære hverdag er kompliceret nok i sig selv.

En væsentlig pointe i forbindelse med ‘de anderledes’ unge er, at der hos nogle af dem – de, der definerer sig selv som i opposition til det etablerede samfunds normer – findes en høj grad af bevidsthed om samfundsforhold og politik generelt. Disse unge ved, hvem de vil stemme på, og de formulerer kritik af det samfund, som marginaliserer dem, fordi de eksempelvis er punkere.

Som de nedenstående citater viser, deltager nogle også i de demokratiske processer i deres nære hverdag, og tror på, at det nytter at protestere. Blandt andet fortæller en ung om en demonstration han har været medinitiativtager til. Demonstrationen var en protest imod kommunen, som havde besluttet at tvangsfjerne et barn fra en søster til en af eleverne på skolen. Der kom ikke noget ud af demonstrationen, andet end, at de unge, som den ene udtrykker det, fik demonstreret deres utilfredshed.

Demokrati

”Jeg stemmer ved valget frem for at skabe mig tosset med brosten. Jeg stemmer SF” (dreng 18 år).

”Jeg har deltaget i et par møder her på skolen som elevrådsrepræsentant. Fordi jeg blev stemplet som taber i folkeskolen, så hvorfor ikke gøre det her?” (pige 16 år).

”Vi skrev rundt på nettet og skabte en gruppe på Facebook, det endte da også med at vi var cirka 25 primært fra skolen - og Peter og Kenneth løb skrigende ned gennem gågaden ... vi fik da gjort opmærksomme på at vi synes det var langt ude” (dreng 19 år).

Samlet set er det typiske ved ‘de anderledes’, at de har det rigtig dårligt og ikke nogen de kan tale med om det. Gruppen er den, der skiller sig mest markant ud i en lang række forhold, og den markante mistrivsel, man finder hos disse unge, hænger således tæt sammen med såvel deres baggrund, deres sundhed og deres fritidsliv.

’De glade og nørdede’

De unge i Fredericia, som vi kalder ‘de glade og nørdede’, er en gruppe af unge, som generelt har det godt, og gerne taler med alle mulige forskellige personer omkring dem, hvis de får problemer eller om noget, der går dem på. I alt 237 af de unge i spørgeskemaundersøgelsen tilhører denne type, hvilket er 11 %. At de er lidt glemte, skal forstås som, at denne gruppe af unge på mange områder har det godt, og kan finde nogen at tale med, hvis de har nogle problemer, hvilket gør, at de nogle gange let bliver lidt oversete, fordi de ikke gør meget væsen af sig selv.

I det følgende præsenteres Lars og Sofie. De kunne være to unge i Fredericia typiske for gruppen ‘de glade og nørdede’.

Lars

15-årige Lars er en glad og ubekymret ung – i hvert fald på overfladen. Dagene går med skole og computerspil. Lars spiller hver dag. Også selvom hans forældre ind imellem belærer ham om, at det er usundt at sidde foran den skærm konstant. Han burde gå ud og få sig noget luft. Men forældrene har generelt travlt, så det bliver ikke til så meget mere end et par belærende sætninger i ny og næ. Lars lytter ikke efter, han synes det er fedt at sidde foran skærmen. Der forsvinder tiden bare, og han føler tryghed ved fællesskabet med de andre spillere i klubben, hvor han tilbringer hver eneste hverdags eftermiddag.

Lars trives godt i klubben. Her er ingen løftede pegefingre, og han får lov til at være i fred. Til gengæld har klubpersonalet bedre tid til at snakke end hans forældre har. Det er tit

klubpersonalet han går til, når han løber ind i problemer. For et par uger siden var han eksempelvis oppe at slås med én fra skolen. Det var egentlig bare et almindeligt skænderi, der pludselig udviklede sig. Lars blev vred og stak fyren en på kassen. Så slog han tilbage. Bagefter var Lars i rigtig dårligt humør. Slagsmålet var kommet bag på ham... og han kunne ikke helt forstå, hvorfor han selv var blevet så vred. Han havde talt med en af de voksne hende i klubben om det. Sammen var de kommet frem til, at det var fordi den anden dreng havde gjort grin med Lars' storebror. Det var Lars blevet forbandet vred over. Men de havde selvfølgelig også snakket om, at det var uheldigt at komme op at slås, og hvordan man kunne undgå det i fremtiden. Derhjemme havde hans fars eneste kommentar til episoden været at: "Det gør drenge jo. De kommer op at slås, og når bare man kan blive gode venner igen bagefter, så skal det nok gå". Det havde Lars ikke rigtig kunne bruge til noget, og han var i øvrigt heller ikke blevet godt venner med den anden dreng bagefter. Han undgår ham stadig på gangene, også selvom han næsten ikke tænker mere på slagsmålet.

Klubmedarbejderen havde sagt til Lars, at han nok også skulle passe på med at få for meget sukker og for lidt ordentlig mad. Lars drikker en del cola om dagen og er godt klar over, at det ikke er så sundt, men han kan nu ikke forstå at klubmedarbejderen havde trukket det frem i forbindelse med slagsmålet. Han kan ikke se forbindelsen mellem meget cola og konflikter i skolen.

Derhjemme har Lars det godt. Når de laver noget sammen som familie, er det som regel meget hyggeligt, også selvom han så ikke kan være online. Det eneste der irriterer Lars lidt er, at alle deres aktiviteter er bestemt efter hans storebror. Storebroderen er handicappet og sidder i kørestol og da han altid skal være med, sætter det visse begrænsninger for det de kan lave. Lars ville gerne ud og køre go-cart med sin far, men det kan storebroderen ikke være med til, så det bliver nok ikke til noget. Lars holder meget af sin mor, og han ved godt, at han altid kan komme til hende, hvis der er noget som går ham på. Han synes bare ikke, han vil bekymre hende yderligere, hun har sådan set nok at se til med hans storebror. Han er blevet dårligere med tiden og kræver mere og mere hjælp og pleje.

Skolen er helt ok. Lars har nemt ved det boglige – især er han god til dansk hvor han skriver fabelagtige historier, som dansklæreren elsker. Han låner i virkeligheden lidt af handlingen fra computerspillene, men så bygger han sin egen historie op over det. Han er rigtig god til det – det synes han også selv. Han drømmer om en dag at være ham, der finder på de nye computerspil og så blive rig og berømt på det. I skolen har lærerne respekt for hans arbejde... de opmuntrer ham, samtidig med at de minder ham om, at der også er andet i livet end computerspil, eksempelvis tysk og matematik....

Lars har det faktisk godt også selvom han godt kunne trænge til lidt mere nærvær fra sine forældres side. Men han er klar over, at det er den handicappede bror, der er årsagen til, at hans forældre har travlt og ofte er bekymrede. I stedet taler han med klubmedarbejderne og med lærerne i skolen. Dem har han det heldigvis godt med. De synes, han er lidt at en charmetrold på sin egen lidt kluntede nørdede måde. Af hensyn til helbredet kunne Lars dog godt trænge til at blive motiveret til at bevæge sig mere og til at droppe at drikke sodavand. Hans kostvaner er heller ikke så gode, selvom den mad han får derhjemme egentlig er sund nok. Det er nemlig meget tit, at Lars ender med at spise ude, og så bliver det tit til et par pølser eller en burger.

Sofie

Sofie er 14 år og går i skole – en privatskole. Sofie er pænt og smart klædt, dog ikke alt for prangende. Hun er en opvakt pige, der hurtigt fanger hvad der sker omkring hende, uanset hvilken sammenhæng hun befinder sig i. Ind imellem kan Sofie fremstå lidt snusfornuftig i de andre elevers øjne. Men et sødt sind og stor hjælpsomhed gør, at hun er en populær pige alligevel. I skolen har Sofie styr på det med matematikken, og hun er ikke bleg for at give de andre en hånd med på vejen, hvis der er noget, de ikke kan finde ud af. Men desværre har hun rigtig svært ved det med at skrive og stave. Hun er ordblind i let grad og får nogle timer om ugen ekstraundervisning. Derhjemme får Sofie også hjælp engang imellem af sin storesøster. De er tre søstre, og Sofie er den midterste. De har det godt sammen, de tre piger. I det hele taget har Sofie det godt i hjemmet.

I sin fritid går Sofie til ridning. Sammen med sin lillesøster har hun en hest. Den bruger de meget tid på og er meget glade for. De bruger næsten alle eftermiddage om ugen ude hos hestene.

Resten af tiden er de sammen med veninderne eller de bruger tiden på lektierne. Det skal være i orden, og de har begge planer om at læse videre på universitetet. Sofie ved godt at det bliver en stor udfordring for hende på grund af ordblindheden, men hun har besluttet sig for at det ikke skal stå i vejen for hendes fremtidige karriere. Så må hun bare slide hårdere i det end de andre. Sofies far er vognmand, men han har hele sit liv ærgret sig over, at han ikke blev ingeniør. Derfor tuder han de tre piger ørerne fulde om hvor vigtigt det er at få sig en god uddannelse. Sofie gider snart ikke høre på det mere, hun ved det godt... og hun er også selv ambitiøs. Hun ser sig selv i et høj stilling i fremtiden, når hun bliver voksen. Hun ved ikke rigtig hvad hun vil være, men hun ved at det skal være noget 'der gør en forskel' og noget, der gør både hende selv og hendes forældre stolte. Derfor var hun også helt med på ideen, da forældrene foreslog hende at flytte fra en kommuneskole til den privatskole, hvor hun går nu. Privatskolen har ry for at have et højt fagligt niveau, og Sofie er stolt af, at hun er en af dem, der går det. Hendes lillesøster er også begyndt på den skole. Storesøsteren er i gymnasiet. Sofie kunne godt tænke sig at snakke med en erhvervsvejleder, der kunne hjælpe hende med at overskue hendes muligheder. Hun har i virkeligheden lidt svært ved at forestille sig, hvad de forskellige erhverv går ud på sådan i virkeligheden. Altså hvordan er ens dag, hvis man eksempelvis er medieforsker? eller marketingchef?

Sofies mor er sygeplejerske, og Sofie er meget stolt af, at hendes mor gør noget godt for alle de syge mennesker på sygehuset. Hun vil også gerne selv være et godt menneske, der gør noget godt for andre. Hestene får hendes omsorg, men hun har også meldt sig ind i Dyrenes Beskyttelse, og forestiller sig, at hun på sigt måske skal blive aktiv i organisationen. Eller måske bliver hun miljøaktivist, for hun går også vældig meget op i miljøet.

For nyligt er Sofie begyndt at gå til klaverspil. Hun synes det er sjovt, men det er også vigtigt at være musikalsk. Det er en del af en god opvækst, synes Sofie. Ligesom rejser er en del af en god opvækst, hvor man også kommer ud og ser verden. Sidste år var Sofie i Tyrkiet med sine forældre. Det var spændende at se, hvordan tyrkerne levede og få et andet indtryk af dem, end det man hører herhjemme. I år håber Sofie, at de kan komme af sted til Italien, for måske kunne hun godt tænke sig at gå til italiensk.

Hvis Sofie kunne få lov til at ændre en ting i sit liv, så ville det være, at hendes far var lidt mere hjemme. Han arbejder rigtig meget og også tit om aftenen. Det synes hun er lidt træls, og det

ville være hyggeligt, hvis han var hjemme og kunne spise med ved aftensbordet. Men hun ved også godt, at det er ham, der slæber pengene hjem til familien og dermed ham, der sørger for, at hun og hendes søster kan have hest, at hun kan gå i privatskole, til klaver, og at de kan komme ud og rejse. Hun er rigtig glad for sin far og ved, at han gør meget for, at de skal have det godt. Når hun sammenligner sit liv med sine veninders liv, så ved hun, at hun har det godt. Faderen kalder de tre tøser for hans tre prinsesser, og hun føler sig også lidt som en prinsesse – det fortæller hun ind imellem også sine veninder, når de sidder og drikker te. Så griner de og kalder hendes far for Kongen. Hun har tre rigtig gode veninder og så sine søstre, så hun har altid nogen at 'lege' med, også selvom hun jo er blevet for gammel til at lege. Nu hører de musik og læser blade sammen.

Gruppen som den ser ud i spørgeskemaerne og interviews

Det kendetegner 'de glade og nørdede', at der er relativt mange blandt dem, som i meget høj grad kan tale med både begge deres forældre, deres lærere og andre voksne (fx klubmedarbejdere) og deres bedste venner/kæreste, hvis de får problemer eller om noget, der går dem på. Mange svarer, at de altid laver ting de kan lide sammen med deres forældre derhjemme (fx hygger, laver mad). De har typisk et meget godt forhold til deres klassekammerater og til deres nærmeste ven og føler sig aldrig ensomme. Det kendetegner dem desuden, at de ikke har været meget kede af det, triste, ulykkelige inden for de sidste to uger og ikke har skåret i sig selv med vilje.

Drengene er i markant overtal i gruppen, og det er i denne gruppe man finder den største andel af de helt unge (13-14-årige) og den mindste andel af de ældre (18-21-årige).

Selvom 'de glade og nørdede' generelt trives godt, er det dog ikke sådan, at disse unges liv er uden problemer. For eksempel skiller gruppen sig ud ved, at flere får specialundervisning end blandt resten af de unge. Der er også høje forventninger hos forældrene til denne gruppe unge. Generelt synes forældre til unge i Fredericia ifølge de unge selv, at det er vigtigt, de får en uddannelse, men blandt denne gruppe og gruppen af unge 'med mod på livet', findes en lidt højere andel forældre, som synes, det er meget vigtigt. Der er da også markant flere af de unge i disse to grupper, og især blandt 'de glade og nørdede', som angiver at undervisningen i skolen har meget stor betydning for dem. Når de unge selv skal vurdere, hvordan de oplever de klarer sig fagligt i skolen, er andelen, der mener, de klarer sig meget godt, høj. Alt i alt synes skole og uddannelse at fylde en hel del for disse unge – men ikke som noget, der går ud over, at de generelt trives godt.

'De glade og nørdede' adskiller sig ikke særligt fra resten af de unge, når man ser på forskellige *baggrundsfaktorer* såsom forældrenes herkomst, forældrenes økonomi, som de unge oplever den (se figur 5 i afsnittet om 'de anderledes') eller om forældrene bor sammen. Der er dog en anelse flere i gruppen, hvis fædre ikke har uddannelse ud over folkeskolen.

Gruppen skiller sig ud på visse punkter, når det gælder forskellige spørgsmål om *sundhed og interesse for sundhed*. Det er således i denne gruppe, der er flest, som angiver, at sport og motion har meget stor betydning for dem. Her findes også den største andel, som prøver at spise sundt, når de er sammen med deres venner (det er generelt den arena, hvor de unge er mindst tilbøjelige til at prøve at spise sundt).

Sundhed og motion

”Kost hjemme hos os fylder ikke så meget. Der er ikke slik i skabene, det er forbeholdt weekenderne. Om morgenen laver jeg mig en god morgenmad med smoothie og så spiser jeg noget Cheesy yougurt med banan og kiwi. Og så spiser jeg groft brød. Og så for vi gerne aftensmad – gerne noget udenlandsk inspireret, fx indisk med masser af karry. Motionsmæssigt går jeg tur med hunden, to gange om dagen. Men når vi starter dans igen, skal jeg til at gå til stepdans” (pige 15 år).

”Man får nærmest ingenting hos McDonalds og så er det bare pumpet med fedt... jeg har set sådan nogle dokumentarer, hvor de viser, hvad man får fra McDonalds. Det er klamt...” (dreng 14 år).

Til gengæld har gruppen det højeste forbrug af sodavand, både i skoletiden, derhjemme og i fritiden uden for hjemmet. Gruppen har desuden en relativt høj andel, som flere gange har røget en hel cigaret og også en høj andel, som flere gange har drukket en hel genstand.

Alkohol

”Jeg drikker da også lidt sammen med min mor derhjemme... men man skal da ikke ud og drikke hver torsdag, fredag, lørdag. Jeg har også et arbejde som jeg gerne vil passe. Man har jo også andet i livet end at drikke hele tiden” (pige 15 år).

I gruppen findes den laveste andel, når man ser på, hvor mange, som har haft såvel ondt i skulder og nakke som hovedpine eller mavepine inden for de sidste to uger. Gruppen har en af de laveste andele, som sjældent eller aldrig får sovet nok i hverdagene. Her er da også lidt færre, som selv bestemmer deres sengetid og færre som har mobiltelefonen tændt, efter de er gået i seng (dog har næsten 70 % den tændt også i denne gruppe).

’De glade og nørdede’ skiller sig ikke særlig ud, når det gælder spørgsmål om *fritidsliv*. Dog skal det nævnes, at det i denne gruppe er relativt få, der ikke går til noget i deres fritid. Det er desuden i denne gruppe, man finder flest, som er politisk aktive i (ungdoms)parti eller bestyrelsesarbejde (men det er som nævnt heller ikke i denne gruppe ret mange, der er det).

Kun meget få af ’de glade og nørdede’ er ikke trygge om dagen, det gælder både i skolen, i området hvor de bor og i Fredericia by. Derimod er andelen, som er bange for at blive overfaldet, hvis de færdes i Fredericia om aftenen/natten næststørst, og både gruppens drenge og piger har en høj andel, som har været oppe at slås indenfor det seneste år i forhold til alle andre unge på nær ’de anderledes’.

Afrunding

Dette kapitels præsentation af fem forskellige typer af unge i Fredericia peger generelt på, at størstedelen af de unge i Fredericia trives. De fleste unge i kommunen har velfungerende sociale relationer og overskud til at takle de problemer, de støder på i deres ungdomsliv.

Kapitlet har imidlertid også vist, at de unges trivsel hænger sammen med deres sociale baggrund. Det samme gør sig gældende, når det gælder deres sundhed.

Det overordnede billede er, at de unge, som har det rigtig godt (’dem med mod på livet’, der udgør 24 %), lever sundest, går til mange aktiviteter i deres fritid og kommer fra en

ressourcestærk familie. De er med andre ord på en lang række områder de unge, som har vist sig at være de mest velfungerende i Fredericia.

Omvendt er det typisk de unge, som har det virkelig dårligt og ikke nogen at tale med om deres problemer ('de anderledes', der udgør 14 %), der lever mest usundt, ikke går til noget i fritiden, og som kommer fra en resourcesvag baggrund.

Mellem disse to yderpunkter findes de tre resterende typer af unge, hvoraf nogle måske har nogle problemer, men de fleste oplever at være livsduelige nok til, at det ikke vælter dem. Det gælder for 'de helt almindelige' (som udgør 36 %), 'de glade og nørdede' (udgør 11 %) og det gælder 'de bekymrede' (udgør 15 %).

Den sidste af de tre grupper er dog mere skrøbelige end de to første, har det ikke altid så godt og kan have svært ved at tale med deres forældre og andre voksne, når de har problemer.

Så på mange planer tegner dette kapitel et positivt billede af kommunens unge. Mange har det godt og klarer sig fint, men der er også unge, der ikke har det så godt, og unge, der er i risikozonen – det er bl.a. de unge, som har det dårligt på nogle områder, og hvor det i mange tilfælde er de sociale relationer til nærmeste omgivelser, der afgør, om den unge kan håndtere problemerne eller ej.

Litteratur

Balvig, Flemming og Lars Holmberg (2006): "Er forebyggelse risikabel?". I: Ungdomsforskning, nr. 4, december 2006, årgang 5. Center for Ungdomsforskning. Learning Lab Denmark. Danmarks Pædagogiske Universitet.

Hansen, Niels-Henrik M. (2004): Hvad har de gang i? En profilanalyse af Gentofte unge 2004. Center for Ungdomsforskning.

Hansen, Niels-Henrik M. (2003): Hvad har de gang i? En profilanalyse af Holbæks unge 2003. Center for Ungdomsforskning.

Illeris, Knud, Birgitte Simonsen, Noemi Katznelson, Jens Christian Nielsen og Niels Ulrik Sørensen (2009): Ungdomsliv – mellem individualisering og standardisering. Forlaget Samfundslitteratur

Ingholt, Liselotte (2006): "Rygefællesskaber". I: Ungdomsforskning, nr. 2, december 2006, årgang 5. Center for Ungdomsforskning. Learning Lab Denmark. Danmarks Pædagogiske Universitet.

Jespersen, Cathrine og Morten Behrens Sivertsen, (2005): Unges sociale problemer. En forskningsoversigt. Socialforskningsinstituttet.

Ludvigsen, Nina Bach og Jens Christian Nielsen (2008): Unges tryghed og trivsel i Frederiksberg Kommune. Center for Ungdomsforskning.

Pedersen, Willy (2006): Bittersøtt. Ungdom, socialisering og rusmidler. Universitetsforlaget.

Rasmussen, Mette og Pernille Due (2007): Skolebørnsundersøgelsen 2006. Forskningsgruppen for Børn og Unges Sundhed. Institut for Folkesundhedsvidenskab. Københavns Universitet.

Rheinländer, Thilde og Gert Allan Nielsen (2007): Unges livsstil og dagligdag 2006. MULD-rapport nr. 6. Sundhedsstyrelsen og Kræftens Bekæmpelse. Kan læses på www.sst.dk.

Sundhedsstyrelsen (2006): SUNDHED I PÆDAGOGISK PRAKSIS. Inspiration til sundhedsfremme blandt børn og unge. Sundhedsstyrelsen. Kan læses på www.sst.dk

Sundhedsstyrelsen (2007): Undersøgelse af 11-15-åriges livsstil og sundhedsvaner 2005 – samt udviklingen fra 1997-2005. Sundhedsstyrelsen. Kan læses på www.sst.dk

Sørensen, Niels Ulrik, Jens Christian Nielsen & Nina Wittendorff (2008): Unge og gambling - 12-17-åriges pengespiladfærd i et risiko- og trivselsperspektiv. Center for Ungdomsforskning.

Wackerhausen, Steen (1994)

Aaen og Nielsen (2006): "Trivsel, sundhed og sundhedsvaner blandt 16-20-årige i Danmark". Kræftens Bekæmpelse og Sundhedsstyrelsen.